

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

όπως τροποποιήθηκε από τα Πρωτόκολλα
υπ' αριθ. 11 και 14

συνοδευόμενη από τα Πρωτόκολλα υπ' αριθ. 1, 4,
6, 7, 12, 13 και 16

Το κείμενο της Σύμβασης παρουσιάζεται όπως τροποποιήθηκε από τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 14 (ΣΣΣΕ Νο. 194) από τη θέση του σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2010.

Το κείμενο της Σύμβασης είχε ήδη τροποποιηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 3 (ΕΣΣ Νο. 45), το οποίο τέθηκε σε ισχύ την 21η Σεπτεμβρίου 1970, του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 5 (ΕΣΣ Νο. 55), το οποίο τέθηκε σε ισχύ την 20η Δεκεμβρίου 1971, και του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 8 (ΕΣΣ Νο. 118), το οποίο τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1990, και ενσωμάτωσε επίσης το κείμενο του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 2 (ΕΣΣ Νο. 44) το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 3, αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος της Σύμβασης από την θέση του σε ισχύ την 21η Σεπτεμβρίου 1970.

Όλες οι διατάξεις που είχαν τροποποιηθεί ή προστεθεί σύμφωνα με αυτά τα Πρωτόκολλα αντικαταστάθηκαν από το Πρωτόκολλο υπ' αριθ. 11 (ΕΣΣ Νο. 155), από την ημερομηνία θέσης του σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1998.

Από αυτή την ημερομηνία, το Πρωτόκολλο υπ' αριθ. 9 (ΕΣΣ Νο. 140), το οποίο τέθηκε σε ισχύ την 1η Οκτωβρίου 1994, καταργήθηκε και το Πρωτόκολλο υπ' αριθ. 10 (ΕΣΣ Νο. 146) κατέστη άνευ αντικειμένου.

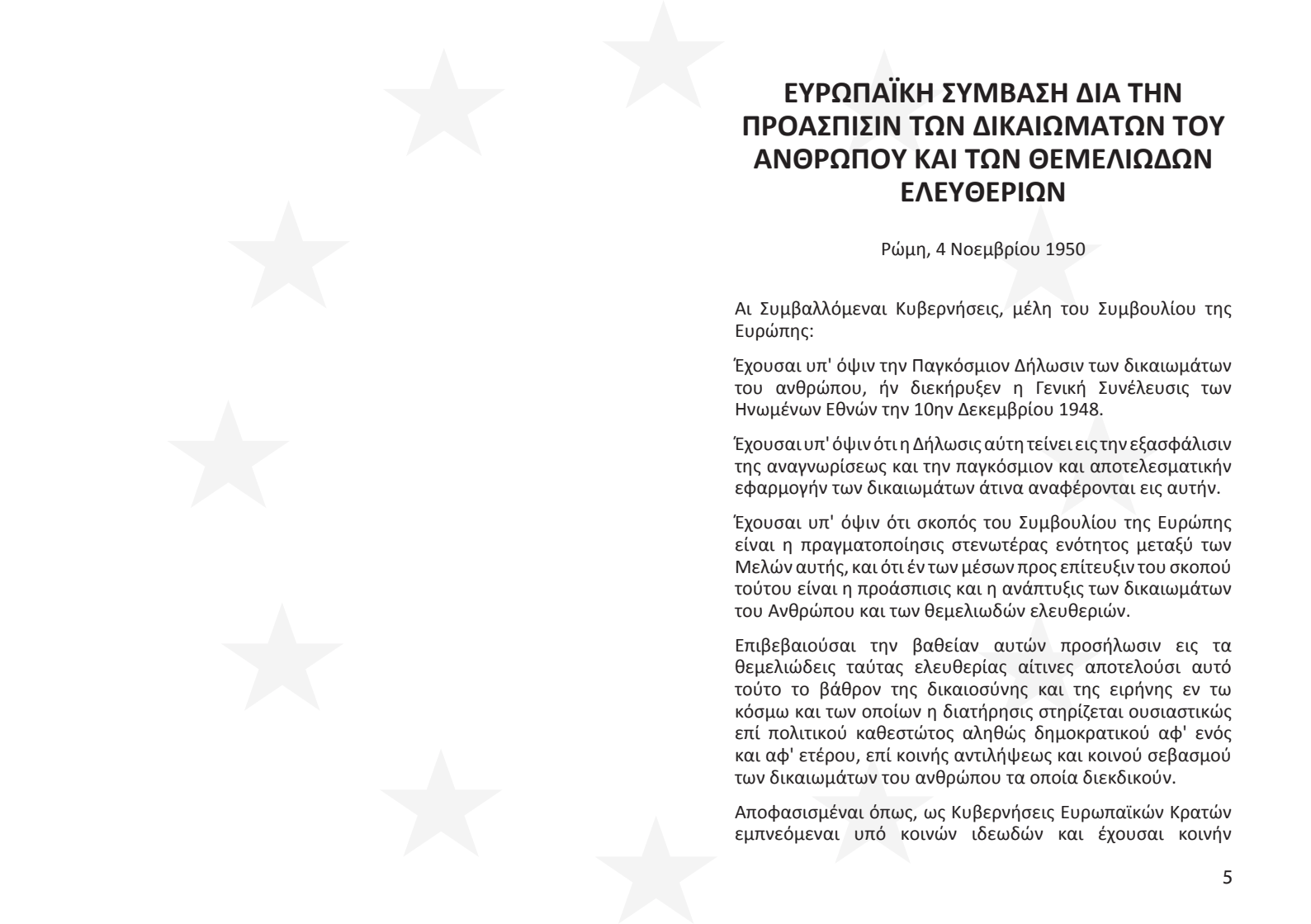
Το ισχύον καθεστώς υπογραφών και επικυρώσεων της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της, καθώς και ο πλήρης κατάλογος δηλώσεων και επιφυλάξεων είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα <http://conventions.coe.int>.

Μόνο το αγγλικό και το γαλλικό κείμενο είναι αυθεντικά. Αυτή η μετάφραση δεν συνιστά για το Δικαστήριο επίσημη εκδοχή της Σύμβασης.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
Council of Europe
F-67075 Strasbourg cedex
www.echr.coe.int

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΑΣΠΙΣΙΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ	5
ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΣΘΕΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ	36
ΤΕΤΑΡΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ	40
ΕΚΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ	45
ΕΒΔΟΜΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ	49
ΔΩΔΕΚΑΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ	55
ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ	60
ΔΕΚΑΤΟ ΕΚΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ	65

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΑΣΠΙΣΙΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ

Ρώμη, 4 Νοεμβρίου 1950

Αι Συμβαλλόμεναι Κυβερνήσεις, μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης:

Έχουσαι υπ' όψιν την Παγκόσμιον Δήλωσιν των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ήν διεκήρυξεν η Γενική Συνέλευσις των Ηνωμένων Εθνών την 10ην Δεκεμβρίου 1948.

Έχουσαι υπ' όψιν ότι η Δήλωσις αυτή τείνει εις την εξασφάλισιν της αναγνωρίσεως και την παγκόσμιον και αποτελεσματικὴν εφαρμογὴν των δικαιωμάτων άτινα αναφέρονται εις αυτήν.

Έχουσαι υπ' όψιν ότι σκοπός του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η πραγματοποιήσις στενωτέρας ενότητος μεταξύ των Μελών αυτής, και ότι έν των μέσων προς επίτευξιν του σκοπού τούτου είναι η προάσπισις και η ανάπτυξις των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Επιβεβαιούσαι την βαθείαν αυτών προσήλωσιν εις τα θεμελιώδεις ταύτας ελευθερίας αίτινες αποτελούσι αυτό τούτο το βάθρον της δικαιοσύνης και της ειρήνης εν τω κόσμω και των οποίων η διατήρησις στηρίζεται ουσιαστικώς επί πολιτικού καθεστώτος αληθώς δημοκρατικού αφ' ενός και αφ' ετέρου, επί κοινής αντιλήψεως και κοινού σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου τα οποία διεκδικούν.

Αποφασισμένοι όπως, ως Κυβερνήσεις Ευρωπαϊκών Κρατών εμπνεόμεναι υπό κοινών ιδεωδών και έχουσαι κοινήν

κληρονομίαν πολιτικών παραδόσεων και ιδεωδών σεβασμού της ελευθερίας και του επικρατεστέρου* του δικαίου, λάβωσι τα πρώτα κατάλληλα μέτρα όπως διασφαλίσωσι την συλλογικήν εγγύησιν ωρισμένων, εκ των αναφερομένων εν τη Παγκοσμίω Δηλώσει, δικαιωμάτων.

Συμφώνησαν τα ακόλουθα :

Άρθρο 1

Υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου

Τα υψηλά συμβαλλόμενα μέρη αναγνωρίζουν, εις όλα τα εξαρτώμενα εκ της δικαιοδοσίας των πρόσωπα, τα καθοριζόμενα εις το πρώτον μέρος της παρούσης Συμβάσεως δικαιώματα και ελευθερίας.

ΤΙΤΛΟΣ Ι ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ

Άρθρο 2

Το δικαίωμα στη ζωή

1. Το δικαίωμα εκάστου προσώπου εις την ζωήν προστατεύεται υπό του νόμου. Εις ουδένα δύναται να επιβληθή εκ προθέσεως θάνατος, ειμή εις εκτέλεσιν θανατικής ποινής εκδιδομένης υπό δικαστηρίου εν περιπτώσει αδικήματος τιμωρουμένου υπό του νόμου δια της ποινής ταύτης.

2. Ο θάνατος δεν θεωρείται ως επιβαλλόμενος κατά παράβασιν του άρθρου τούτου, εις ας περιπτώσεις θα επιήρχειτο συνεπεία χρήσεως βίας καταστάσεως απολύτως αναγκαίας :

- α. δια την υπεράσπισιν οιοδήποτε προσώπου κατά παρανόμου βίας.
- β. δια την πραγματοποιήσιν νομίμου συλλήψεως ή προς παρεμπόδιση αποδράσεως προσώπου νομίμως κρατουμένου.
- γ. δια την καταστολήν, συμφώνως τω νόμω, στάσεως ή ανταρσίας.

Άρθρο 3

Απαγόρευση των βασανιστηρίων

Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς.

Άρθρο 4

Απαγόρευση της δουλείας και των καταναγκαστικών έργων

1. Ουδείς δύναται να κρατηθή εις δουλείαν ή ειλωτείαν.
2. Ουδείς δύναται να υποχρεωθή εις αναγκαστικήν ή υποχρεωτικήν εργασίαν.
3. Δεν θεωρείται ως «αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία» υπό την έννοιαν του παρόντος άρθρου :
  - α. πάσα εργασία ζητούμενη παρά προσώπου κρατουμένου συμφώνως προς τας διατάξεις του άρθρου 5 της παρούσης Συμβάσεως ή κατά την διάρκειαν της υπό όρους απολύσεώς του.
  - β. πάσα υπηρεσία στρατιωτικής φύσεως ή, εις την περίπτωσιν των εχόντων αντιρρήσεις συνειδήσεως εις τας χώρας όπου τούτο αναγνωρίζεται ως νόμιμον, πάσα άλλη υπηρεσία εις αντικατάστασιν της υποχρεωτικής στρατιωτικής υπηρεσίας.
  - γ. πάσα υπηρεσία ζητούμενη εις περίπτωσιν κρίσεων ή θεομηνιών, αι οποίαι απειλούν την ζωήν ή την ευδαιμονίαν του συνόλου.

* [ακριβέστερα: της υπερχοχής]

δ. πάσα εργασία ή υπηρεσία απαρτίζουσα μέρος των τακτικών υποχρεώσεων του πολίτου.

Άρθρο 5

Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακολούθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν:

- α. εάν κρατήται κανονικώς κατόπιν καταδίκης υπό αρμοδίου δικαστηρίου.
- β. εάν υπεβλήθη εις κανονικὴν σύλληψιν ή κράτησιν λόγω ανυποταγής εις νόμιμον διαταγήν δικαστηρίου, ή εις εγγύησιν εκτελέσεως υποχρεώσεως οριζομένης υπό του νόμου.
- γ. εάν συνελήφθη και κρατήται όπως οδηγηθή ενώπιον της αρμοδίας δικαστικής αρχής εις την περίπτωσιν ευλόγου υπονοίας ότι διέπραξεν αδίκημα, ή υπάρχουν λογικά δεδομένα προς παραδοχήν της ανάγκης όπως ούτος εμποδισθή από του να διαπράξῃ αδίκημα ή δραπετεύσῃ μετά την διάπραξιν τούτου.
- δ. εάν πρόκειται περί νομίμου κρατήσεως ανηλίκου, αποφασισθείσης δια την επιτήρησιν της ανατροφής του, ή την νόμιμον κράτησίν του ίνα παραπεμφθή ενώπιον της αρμοδίας αρχής.
- ε. εάν πρόκειται περί νομίμου κρατήσεως ατόμων δυναμένων να μεταδώσωσι μεταδοτικὴν ασθένειαν, φρενοβλαβούς, αλκοολικού, τοξικομανούς ή αλήτου.
- στ. εάν πρόκειται περί νομίμου σύλληψεως ή κρατήσεως ατόμου επί σκοπῶ όπως εμποδισθή από του να εισέλθῃ παρανόμως εν τη χώρα, ή εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως.

2. Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορηται κατά το δυνατόν συντομώτερον και εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί, τους λόγους της σύλληψεώς του ως και πάσαν διατυπουμένην εναντίον του κατηγορίαν.

3. Παν πρόσωπον συλληφθέν ή κρατηθέν, υπό τας προβλεπομένας εν παραγράφῳ 1γ του παρόντος άρθρου συνθήκας οφείλει να παραπεμφθή συντόμως ενώπιον δικαστοῦ ή ετέρου δικαστικού λειτουργού νομίμως ενταταμένου όπως εκτελή δικαστικά καθήκοντα, έχει δε το δικαίωμα να δικασθῇ εντός λογικής προθεσμίας ή απολυθῇ κατά την διαδικασίαν. Η απόλυσις δύναται να εξαρτηθῇ από εγγύησιν εξασφαλίζουσαν την παράστασιν του ενδιαφερομένου εις την δικάσιμον.

4. Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία σύλληψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, ίνα τούτο αποφασίση εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξῃ την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως.

5. Παν πρόσωπον θύμα σύλληψεως ή κρατήσεως υπό συνθήκας αντιθέτους προς τας ανωτέρω διατάξεις, έχει δικαίωμα επανορθώσεως.

Άρθρο 6

Δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθῇ δικαίως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίση είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως, είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως. Η απόφασις δέον να εκδοθῇ δημοσία, η είσοδος όμως εις την αίθουσαν των συνεδριάσεων δύναται να απαγορευθῇ εις τον τύπον και το

κοινόν καθ' όλην ή μέρος της διαρκείας της δίκης προς το συμφέρον της ηθικής, της δημοσίας τάξεως ή της εθνικής ασφαλείας εν δημοκρατική κοινωνία, όταν τούτο ενδείκνυται υπό των συμφερόντων των ανηλίκων ή της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων, ή εν τω κρινομένω υπό του Δικαστηρίου ως απολύτως αναγκαίου μέτρω, όταν υπό ειδικάς συνθήκας η δημοσιότης θα ηδύνατο να παραβλάβη τα συμφέροντα της δικαιοσύνης.

2. Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται ότι είναι αθών μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του.

3. Ειδικώτερον, πας κατηγορούμενος έχει δικαίωμα :

- α. όπως πληροφορηθή, εν τη βραχυτέρα προθεσμία εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί και εν λεπτομερεία την φύσιν και τον λόγον της εναντίον του κατηγορίας.
- β. όπως διαθέτη τον χρόνον και τας αναγκάιας ευκολίας προς προετοιμασίαν της υπερασπίσεώς του.
- γ. όπως υπερασπίση ο ίδιος εαυτόν ή αναθέση την υπεράσπισίν του εις συνήγορον της εκλογής του, εν η δε περιπτώσει δεν διαθέτει τα μέσα να πληρώση συνήγορον, να τω παρασχεθή τοιούτος δωρεάν, όταν τούτο ενδείκνυται υπό του συμφέροντος της δικαιοσύνης.
- δ. να εξετάση ή ζητήση όπως εξετασθώσιν οι μάρτυρες κατηγορίας και επιτύχη την πρόσκλησιν και εξέτασιν των μαρτύρων υπερασπίσεως υπό τους αυτούς όρους ως των μαρτύρων κατηγορίας.
- ε. να τύχη δωρεάν παραστάσεως διερμηνέως, εάν δεν εννοεί ή δεν ομιλεί την χρησιμοποιουμένην εις το δικαστήριον γλώσσαν.

Άρθρο 7

Μη επιβολή ποινής άνευ νόμου

1. Ουδείς δύναται να καταδικασθή δια πράξιν ή παράλειψιν η οποία, καθ' ην στιγμήν διεπράχθη, δεν απετέλει αδίκημα συμφώνως προς το εθνικόν ή διεθνές δίκαιον. Ούτε και επιβάλλεται βαρυτέρα ποινή από εκείνην η οποία επεβάλλετο κατά την στιγμήν της διαπράξεως του αδικήματος.
2. Το παρόν άρθρον δεν σκοπεί να επηρεάση την δίκην και τιμωρίαν ατόμων ενόχων δια πράξεις ή παραλείψεις αι οποίαι καθ' ην στιγμήν διεπράχθησαν, ήσαν εγκληματικά συμφώνως προς τας αναγνωριζόμενας υπό των πολιτισμένων εθνών γενικάς αρχάς δικαίου.

Άρθρο 8

Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.
2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.

Άρθρο 9

Ελευθερία σκέψης, συνειδήσεως και θρησκείας

1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις την ελευθερίαν σκέψεως, συνειδήσεως και θρησκείας, το δικαίωμα τούτο επάγεται την ελευθερίαν αλλαγής θρησκείας ή πεποιθήσεων, ως και την

ελευθερίαν εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων μεμονωμένως, ή συλλογικώς δημοσία ή κατ' ιδίαν, δια της λατρείας, της παιδείας, και της ασκήσεως των θρησκευτικών καθηκόντων και τελετουργιών.

2. Η ελευθερία εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων δεν επιτρέπεται να αποτελέση αντικείμενον ετέρων περιορισμών πέραν των προβλεπομένων υπό του νόμου και αποτελούντων αναγκαία μέτρα, εν δημοκρατική κοινωνία δια την δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της δημοσίας τάξεως, υγείας και ηθικής, ή την προάσπισιν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.

Άρθρο 10

Ελευθερία έκφρασης

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.

2. Η άσκησις των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνας δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία δια την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητα ή δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.

Άρθρο 11

Ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και εις την ελευθερίαν συναιτερισμού συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ιδρύσεως μετ' άλλων συνδικάτων και προσχωρήσεως εις συνδικάτα επί σκοπώ προασπίσεως των συμφερόντων του.

2. Η άσκησις των δικαιωμάτων τούτων δεν επιτρέπεται να υπαχθή εις ετέρους περιορισμούς πέραν των υπό του νόμου προβλεπομένων και αποτελούντων αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία, δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας και της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων. Το παρόν άρθρον δεν απαγορεύει την επιβολήν νομίμων περιορισμών εις την άσκησιν των δικαιωμάτων τούτων υπό μελών των ενόπλων δυνάμεων, της αστυνομίας ή των διοικητικών υπηρεσιών του Κράτους.

Άρθρο 12

Δικαίωμα συνάψεως γάμου

Αμα τη συμπληρώσει ηλικίας γάμου, ο ανήρ και η γυνή έχουν το δικαίωμα να συνέρχωνται εις γάμον και ιδρύωσιν οικογένειαν συμφώνως προς τους διέποντας το δικαίωμα τούτο εθνικούς νόμους.

Άρθρο 13

Δικαίωμα πραγματικής* προσφυγής

Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίαί παρεβιάσθησαν, έχει

* [ακριβέστερα: αποτελεσματικής]

το δικαίωμα πραγματικής* προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.

Άρθρο 14

Απαγόρευση των διακρίσεων

Η χρήσις των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως.

Άρθρο 15

Παρέκκλιση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης

1. Εν περιπτώσει πολέμου ή ετέρου δημοσίου κινδύνου απειλούντος την ζωήν του έθνους, έκαστον υψηλόν συμβαλλόμενον μέρος δύναται να λάβη μέτρα κατά παράβασις των υπό της παρούσης Συμβάσεως προβλεπομένων υποχρεώσεων, εν τω απαιτούμένω υπό της καταστάσεως απολύτως αναγκαίω ορίω και υπό τον όρον όπως τα μέτρα ταύτα μη αντιτίθενται εις τας άλλας υποχρεώσεις τας απορροούσας εκ του διεθνούς δικαίου.
2. Η προηγουμένη διάταξις ουδεμίαν επιτρέπει παράβασις του άρθρου 2, ειμή δια την περίπτωσιν θανάτου συνεπεία κανονικών πολεμικών πράξεων, ή των άρθρων 3, 4 (παράγ. 1) και 7.
3. Τα ασκούντα το δικαίωμα τούτο της παραβάσεως υψηλά συμβαλλόμενα μέρη τηρούν τον Γενικόν Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης πλήρως ενήμερον των ληφθέντων μέτρων ως και των αιτίων τα οποία τα προεκάλεσαν. Οφείλουν

ωσαύτως να πληροφορήσωσι τον Γενικόν Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης περί της ημερομηνίας κατά την οποία τα μέτρα ταύτα έπαυσαν ισχύοντα και αι διατάξεις της Συμβάσεως ετέθησαν εκ νέου εν πλήρει ισχύϊ.

Άρθρο 16

Περιορισμοί στην πολιτική δραστηριότητα των αλλοδαπών

Ουδεμία διάταξις των άρθρων 10, 11 και 14 δύναται να θεωρηθή ως απαγορεύουσα εις τα υψηλά συμβαλλόμενα μέρη να επιβάλλωσι περιορισμούς εις την πολιτικήν δραστηριότητα των ξένων.

Άρθρο 17

Απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος

Ουδεμία διάταξις της παρούσης Συμβάσεως δύναται να ερμηνευθή ως επαγομένη δι'έν Κράτος, μίαν ομάδα ή έν άτομον οιονδήποτε δικαίωμα όπως επιδοθή εις δραστηριότητα ή εκτέλεση πράξεις σκοπούσας εις την καταστροφήν των δικαιωμάτων ή ελευθεριών, των αναγνωρισθέντων εν τη παρούση Συμβάσει, ή εις περιορισμούς των δικαιωμάτων και ελευθεριών τούτων μεγαλυτέρων των προβλεπομένων εν τη ρηθείση Συμβάσει.

Άρθρο 18

Όρια στην χρήση των περιορισμών σε δικαιώματα

Οι επιτρεπόμενοι κατά τας διατάξεις της παρούσης Συμβάσεως περιορισμοί των ειρημένων δικαιωμάτων και ελευθεριών δεν επιτρέπεται να εφαρμοσθούν ειμή προς τον σκοπόν δια τον οποίον καθιερώθησαν.

* [ακριβέστερα: αποτελεσματικής]

ΤΙΤΛΟΣ ΙΙ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Άρθρο 19

Σύσταση του Δικαστηρίου

Προκειμένου να διασφαλισθεί ο σεβασμός των υποχρεώσεων που απορρέουν για τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη από την παρούσα Σύμβαση και τα Πρωτόκολλα αυτής, συστήνεται Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εφεξής αποκαλούμενο «το Δικαστήριο». Το Δικαστήριο λειτουργεί σε μόνιμη βάση.

Άρθρο 20

Αριθμός δικαστών

Το Δικαστήριο απαρτίζεται από αριθμό δικαστών ίσο προς εκείνο των Υψηλών Συμβαλλομένων Μερών.

Άρθρο 21

Όροι άσκησης των καθηκόντων

1. Οι δικαστές πρέπει να χαίρουν της υψηλότερης ηθικής εκτίμησης και να συγκεντρώνουν τα απαιτούμενα προσόντα για την άσκηση υψηλών δικαστικών καθηκόντων ή να είναι αναγνωρισμένης αυθεντίας νομομαθείς.
2. Οι δικαστές μετέχουν της συνθέσεως του Δικαστηρίου υπό την ατομική τους ιδιότητα.
3. Κατά τη διάρκεια της θητείας τους οι δικαστές δεν μπορούν να ασκούν καμία δραστηριότητα ασυμβίβαστη με τις απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας, αμεροληψίας ή της υποχρέωσης να τελούν υπό τη διάθεση του Δικαστηρίου όπως αρμόζει σε δραστηριότητα πλήρους απασχόλησης. Ζητήματα

που προκύπτουν από την εφαρμογή της παραγράφου αυτής διευθετούνται από το Δικαστήριο.

Άρθρο 22

Εκλογή δικαστών

Οι δικαστές εκλέγονται από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση για κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος, με πλειοψηφία των ψηφιζόντων, επί τη βάση καταλόγου τριών υποψηφίων που υποβάλλονται από το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος.

Άρθρο 23

Διάρκεια θητείας και απαλλαγή από τα καθήκοντα

1. Οι δικαστές εκλέγονται για περίοδο εννέα ετών. Δεν είναι επανεκλέξιμοι.
2. Η θητεία των δικαστών λήγει μόλις αυτοί συμπληρώσουν το 70ο έτος.
3. Οι δικαστές παραμένουν εν ενεργεία μέχρι να αντικατασταθούν. Συνεχίζουν, πάντως, να χειρίζονται τις υποθέσεις που έχουν ήδη αναλάβει.
4. Κανείς δικαστής δεν μπορεί να απαλλαγεί από τα καθήκοντά του παρά μόνον εάν οι λοιποί δικαστές αποφασίσουν με πλειοψηφία δύο τρίτων ότι ο δικαστής αυτός έπαυσε να πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις.

Άρθρο 24

Γραμματεία και εισηγητές

1. Το Δικαστήριο διαθέτει Γραμματεία, τα καθήκοντα και την οργάνωση της οποίας ορίζονται από τον κανονισμό του Δικαστηρίου.
2. Όταν συνεδριάζει σε μονομελή σύνθεση, το Δικαστήριο επικουρείται από εισηγητές που ασκούν τα καθήκοντά τους

υπό την εξουσία του Προέδρου του Δικαστηρίου. Οι εισηγητές αποτελούν μέρος της Γραμματείας του Δικαστηρίου.

Άρθρο 25

Ολομέλεια του Δικαστηρίου

Η Ολομέλεια του Δικαστηρίου :

- α. εκλέγει, για διάρκεια τριών (3) ετών, τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου και έναν ή δύο Αντιπροέδρους. Όλοι είναι επανεκλέξιμοι·
- β. συστήνει Τμήματα για ορισμένο χρονικό διάστημα·
- γ. εκλέγει τους Προέδρους των Τμημάτων του Δικαστηρίου, οι οποίοι είναι επανεκλέξιμοι·
- δ. υιοθετεί τον κανονισμό του Δικαστηρίου·
- ε. εκλέγει το Γραμματέα και έναν ή περισσότερους βοηθούς γραμματείς·
- στ. υποβάλλει κάθε αίτημα δυνάμει του άρθρου 26, παράγραφος 2.

Άρθρο 26

Σύνθεση μόνου δικαστή, επιτροπές, Τμήματα και Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως

1. Για την εξέταση των υποθέσεων που παραπέμπονται ενώπιον του, το Δικαστήριο συνεδριάζει σε σύνθεση μόνου δικαστή, σε επιτροπές από τρεις δικαστές, σε Τμήματα από επτά δικαστές και σε ένα Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως από δεκαεπτά δικαστές. Τα Τμήματα του Δικαστηρίου συγκροτούν επιτροπές για ορισμένο χρονικό διάστημα.
2. Κατόπιν αιτήματος της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, η Επιτροπή Υπουργών μπορεί, με ομόφωνη απόφαση και για ορισμένο χρονικό διάστημα, να μειώσει σε πέντε τον αριθμό των δικαστών των Τμημάτων.

3. Όταν το Δικαστήριο συνεδριάζει σε σύνθεση μόνου δικαστή, ο δικαστής δεν εξετάζει οποιαδήποτε προσφυγή κατά του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους για το οποίο ο δικαστής αυτός έχει εκλεγεί.

4. Ο δικαστής που εκλέγεται για το διάδικο Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος είναι αυτοδικαίως μέλος του Τμήματος και του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει τέτοιος δικαστής ή αυτός δεν είναι σε θέση να μετάρχει της συνθέσεως, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου επιλέγει ένα πρόσωπο από κατάλογο που υποβάλλεται εκ των προτέρων από το εν λόγω Μέρος, και το πρόσωπο αυτό παρίσταται ως δικαστής.

5. Συμμετέχουν επίσης στο Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου, οι Αντιπρόεδροι, οι Πρόεδροι των Τμημάτων και άλλοι δικαστές που επιλέγονται σύμφωνα με τον κανονισμό του Δικαστηρίου. Όταν μία υπόθεση παραπέμπεται στο Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως δυνάμει του άρθρου 43, κανένας δικαστής του Τμήματος που εξέδωσε την απόφαση δεν μετέχει στο Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως, πλην του Προέδρου του Τμήματος και του δικαστή που μετείχε για το διάδικο Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος.

Άρθρο 27

Αρμοδιότητα των μόνων δικαστών

1. Ένας μόνος δικαστής μπορεί να κηρύξει απαράδεκτη ή να διαγράψει από το πινάκιο του Δικαστηρίου μια προσφυγή που υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 34, όταν μια τέτοια απόφαση μπορεί να ληφθεί χωρίς περαιτέρω εξέταση.
2. Η απόφαση είναι οριστική.
3. Εάν ο μόνος δικαστής δεν κηρύξει μια προσφυγή απαράδεκτη, ούτε την διαγράψει από το πινάκιο, τότε την προωθεί σε μία επιτροπή ή ένα Τμήμα για περαιτέρω εξέταση.

Άρθρο 28

Αρμοδιότητα επιτροπών

1. Προκειμένου περί προσφυγής που υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 34, μία επιτροπή μπορεί, με ομοφωνία:
  - α. να την κηρύξει απαράδεκτη ή να την διαγράψει από το πινάκιο, όταν μια τέτοια απόφαση μπορεί να ληφθεί χωρίς περαιτέρω εξέταση, ή
  - β. να την κηρύξει παραδεκτή και να εκδώσει ταυτόχρονα απόφαση επί της ουσίας, εάν το ζήτημα που θέτει η υπόθεση και αφορά την ερμηνεία ή την εφαρμογή της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της αποτελεί ήδη αντικείμενο παγίας νομολογίας του Δικαστηρίου.
2. Οι αποφάσεις της παραγράφου 1 είναι οριστικές.
3. Εάν ο δικαστής που έχει εκλεγεί για το διάδικο Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος δεν είναι μέλος της επιτροπής, η επιτροπή μπορεί σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας να καλέσει τον δικαστή αυτόν να πάρει τη θέση ενός από τα μέλη της, συνεκτιμώντας όλους τους σχετικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου του εάν το Μέρος αυτό έχει αμφισβητήσει την εφαρμογή της διαδικασίας της παραγράφου 1.β.

Άρθρο 29

Αποφάσεις των Τμημάτων επί του παραδεκτού και της ουσίας

1. Εάν καμία απόφαση δεν ληφθεί δυνάμει του άρθρου 27 ή 28, ή δεν εκδοθεί απόφαση δυνάμει του άρθρου 28, το Τμήμα αποφαινεται επί του παραδεκτού και της ουσίας των ατομικών προσφυγών που υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 34. Η απόφαση επί του παραδεκτού μπορεί να ληφθεί ξεχωριστά.

2. Το Τμήμα κρίνει επί του παραδεκτού και της ουσίας των προσφυγών που υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 33. Η απόφαση επί του παραδεκτού λαμβάνεται ξεχωριστά, εκτός αν το Δικαστήριο, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, αποφασίσει διαφορετικά.

Άρθρο 30

Παραίτηση υπέρ του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως

Εάν η υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον ενός Τμήματος εγείρει σοβαρό ζήτημα ως προς την ερμηνεία της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της ή εάν η επίλυση ενός ζητήματος μπορεί να έρχεται σε αντίθεση με προηγούμενη απόφαση του Δικαστηρίου, το Τμήμα μπορεί, εφόσον δεν έχει ακόμα εκδώσει απόφαση, να παραιτηθεί υπέρ του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, εφόσον δεν αντιτίθεται ένας από τους διαδίκους.

Άρθρο 31

Αρμοδιότητες του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως

Το Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως :

- α. αποφαινεται επί των προσφυγών που υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 33 ή του άρθρου 34, οσάκις η υπόθεση παρεπέμφθη σε αυτό από το Τμήμα δυνάμει του άρθρου 30 ή οσάκις η υπόθεση παρεπέμφθη σε αυτό δυνάμει του άρθρου 43·
- β. αποφασίζει επί θεμάτων που παραπέμπονται στο Δικαστήριο από την Επιτροπή Υπουργών σύμφωνα με το άρθρο 46, παράγραφος 4, και
- γ. εξετάζει αιτήσεις για γνωμοδοτήσεις που υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 47.

Άρθρο 32

Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου

1. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου επεκτείνεται εφ' όλων των θεμάτων που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της, που του υποβάλλονται υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τα άρθρα 33, 34, 46 και 47.
2. Σε περίπτωση αμφισβήτησης όσον αφορά τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, αποφασίζει το Δικαστήριο.

Άρθρο 33

Διακρατικές υποθέσεις

Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος μπορεί να προσφεύγει στο Δικαστήριο για κάθε παραβίαση των διατάξεων της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της, που θεωρεί ότι μπορεί να καταλογισθεί σε ένα άλλο Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος.

Άρθρο 34

Ατομικές προσφυγές

Το Δικαστήριο μπορεί να επιληφθεί της εξέτασης προσφυγής που υποβάλλεται από κάθε φυσικό πρόσωπο, μη κυβερνητικό οργανισμό ή ομάδα ατόμων, που ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης, από ένα από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη, των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στη Σύμβαση ή στα Πρωτόκολλα της. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην παρεμποδίζουν με κανένα μέτρο την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος αυτού.

Άρθρο 35

Προϋποθέσεις παραδεκτού

1. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να επιληφθεί προσφυγής παρά μόνο αφού εξαντληθούν τα εσωτερικά ένδικα μέσα, όπως αυτά νοούνται σύμφωνα με τις γενικές παραδεδεδεγμένες αρχές του δικαίου και εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από της ημερομηνίας της τελεσιδικίας της εσωτερικής απόφασης.
2. Το Δικαστήριο δεν θα επιληφθεί καμίας ατομικής προσφυγής που υποβάλλεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 34, εφόσον αυτή :
  - α. είναι ανώνυμη ή
  - β. είναι ουσιαστικά όμοια με προσφυγή που έχει προηγουμένως εξετασθεί από το Δικαστήριο ή έχει ήδη υποβληθεί σε άλλη διεθνή διαδικασία που διερευνά ή επιλύει διαφορές και εφόσον δεν περιέχει νέα στοιχεία.
3. Το Δικαστήριο κηρύσσει απαράδεκτη οποιαδήποτε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 34, όταν εκτιμά ότι :
  - α. η προσφυγή είναι ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, προφανώς αβάσιμη ή καταχρηστική, ή
  - β. ο προσφεύγων δεν έχει υποστεί σημαντική βλάβη, εκτός εάν ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως αυτά ορίζονται από τη Σύμβαση και τα Πρωτοκόλλα της, απαιτεί την εξέταση της προσφυγής επί της ουσίας και υπό την προϋπόθεση ότι δεν μπορεί να απορριφθεί για τον λόγο αυτό καμία υπόθεση η οποία δεν έχει εξεταστεί δεόντως από εσωτερικό δικαστήριο.

4. Το Δικαστήριο απορρίπτει κάθε προσφυγή που θεωρεί απαράδεκτη κατ' εφαρμογή του παρόντος άρθρου. Μπορεί να πράξει καθ' όμοιο τρόπο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας.

Άρθρο 36

Παρέμβαση τρίτου

1. Σε κάθε υπόθεση ενώπιον Τμήματος ή του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος του οποίου υπήκοος είναι ο αιτών, έχει το δικαίωμα να υποβάλλει παρατηρήσεις και να λάβει μέρος στις ακροαματικές διαδικασίες.

2. Στα πλαίσια της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου μπορεί να καλέσει κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος που δεν είναι διάδικο ή κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο πλην του αιτούντος, να υποβάλουν εγγράφως παρατηρήσεις ή να λάβουν μέρος στις ακροαματικές διαδικασίες.

3. Σε κάθε υπόθεση ενώπιον Τμήματος ή του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, ο Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης μπορεί να υποβάλει παρατηρήσεις και να λάβει μέρος στις ακροαματικές διαδικασίες.

Άρθρο 37

Διαγραφή

1. Ανά πάσα στιγμή της διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει τη διαγραφή της προσφυγής από το πινάκιο, οσάκις οι περιστάσεις του επιτρέπουν να συμπεράνει :

- α. ότι ο αιτών δεν επιθυμεί πλέον την εκδίκασή της,
- β. ή ότι η διαφορά διευθετήθηκε, ή

γ. ότι για οποιονδήποτε άλλο λόγο του οποίου την ύπαρξη διαπιστώνει το Δικαστήριο, δεν αιτιολογείται* πλέον η περαιτέρω εξέταση της προσφυγής.

Πάντως, το Δικαστήριο προβαίνει στην εξέταση της προσφυγής εάν τούτο απαιτείται από το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου που εγγυάται η Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της.

2. Το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει την επανεγγραφή μιας προσφυγής στο πινάκιο, εφόσον εκτιμά ότι τούτο αιτιολογείται* από τις περιστάσεις.

Άρθρο 38

Εξέταση της υπόθεσης

Το Δικαστήριο εξετάζει την υπόθεση κατ' αντιμωλία με τους εκπροσώπους των διαδίκων και, εάν χρειάζεται, διενεργεί έρευνα, για την αποτελεσματική διεξαγωγή της οποίας τα ενδιαφερόμενα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη παρέχουν όλες τις αναγκαίες διευκολύνσεις.

Άρθρο 39

Φιλικός διακανονισμός

1. Σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί να θέσει εαυτό στην διάθεση των ενδιαφερομένων διαδίκων με σκοπό να επιτευχθεί φιλικός διακανονισμός της υπόθεσης στη βάση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως αυτά ορίζονται στη Σύμβαση και τα Πρωτοκολλά της.

2. Οι διαδικασίες που διεξάγονται βάσει της παραγράφου 1 είναι εμπιστευτικές.

* [ακριβέστερα: δικαιολογείται]

3. Σε περίπτωση επίτευξης φιλικού διακανονισμού, το Δικαστήριο διαγράφει την υπόθεση από το πινάκιο με απόφαση που περιορίζεται σε μία σύντομη έκθεση των γεγονότων και της λύσης που επιτεύχθηκε.

4. Η απόφαση αυτή διαβιβάζεται στην Επιτροπή Υπουργών, η οποία εποπτεύει την εκτέλεση των όρων του φιλικού διακανονισμού, όπως αυτοί ορίζονται στην απόφαση.

Άρθρο 40

Δημόσια συνεδρίαση και πρόσβαση στα έγγραφα

1. Η συνεδρίαση είναι δημόσια, εκτός αν το Δικαστήριο αποφασίσει διαφορετικά λόγω εξαιρετικών συνθηκών.

2. Το κοινό έχει πρόσβαση στα έγγραφα που κατατίθενται στην Γραμματεία, εκτός αν ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου αποφασίσει διαφορετικά.

Άρθρο 41

Δίκαιη ικανοποίηση

Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.

Άρθρο 42

Αποφάσεις των Τμημάτων

Οι αποφάσεις των Τμημάτων καθίστανται οριστικές σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 44 παράγραφος 2.

Άρθρο 43

Παραπομπή ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης

1. Εντός τρίμηνης προθεσμίας από της εκδόσεως αποφάσεως του Τμήματος, κάθε διάδικος μπορεί, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να ζητήσει την παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης.

2. Το Συμβούλιο των πέντε δικαστών του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης δέχεται την αίτηση, εάν η υπόθεση θέτει σοβαρό ζήτημα όσον αφορά την ερμηνεία ή την εφαρμογή της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της ή ακόμα ένα σοβαρό ζήτημα γενικής φύσης.

3. Εάν το Συμβούλιο δεχθεί την αίτηση, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης εκδίδει απόφαση επί της υποθέσεως.

Άρθρο 44

Οριστικές αποφάσεις

1. Η απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης είναι οριστική.

2. Η απόφαση του Τμήματος καθίσταται οριστική :

α. οσάκις οι διάδικοι δηλώνουν ότι δεν θα ζητήσουν την παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, ή

β. τρεις (3) μήνες μετά την ημερομηνία της απόφασης εάν δεν ζητήθηκε η παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως ή

γ. οσάκις το Συμβούλιο του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως απορρίπτει τη σχετική με την παραπομπή αίτηση που συντάσσεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 43.

3. Η οριστική απόφαση δημοσιεύεται.

Άρθρο 45

Αιτιολογία αποφάσεων

1. Οι δικαστικές αποφάσεις, καθώς επίσης και οι αποφάσεις που κηρύσσουν τις αιτήσεις παραδεκτές ή απαράδεκτες, είναι αιτιολογημένες.
2. Εάν η δικαστική απόφαση δεν εκφράζει εν όλω ή εν μέρει την ομόφωνη γνώμη των δικαστών, κάθε δικαστής έχει δικαίωμα να επισυνάψει έκθεση της προσωπικής του γνώμης.

Άρθρο 46

Υποχρεωτική ισχύς και εκτέλεση των αποφάσεων

1. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται προς τις οριστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου επί των διαφορών στις οποίες είναι διάδικοι.
2. Η οριστική απόφαση του Δικαστηρίου διαβιβάζεται στην Επιτροπή Υπουργών, η οποία εποπτεύει την εκτέλεση της εν λόγω απόφασης.
3. Εάν η Επιτροπή Υπουργών κρίνει ότι η εποπτεία της εκτέλεσης μιας οριστικής απόφασης εμποδίζεται από ένα πρόβλημα στην ερμηνεία της απόφασης, μπορεί να παραπέμψει το θέμα στο Δικαστήριο προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί του ερμηνευτικού ζητήματος. Η απόφαση περί παραπομπής απαιτεί πλειοψηφία δύο τρίτων των εκπροσώπων που έχουν το δικαίωμα να μετέχουν στην Επιτροπή.
4. Εάν η Επιτροπή Υπουργών κρίνει ότι ένα Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος αρνείται να συμμορφωθεί με οριστική απόφαση σε υπόθεση στην οποία είναι μέρος, μπορεί, αφού προειδοποιήσει επισήμως το Μέρος αυτό και με απόφαση που λαμβάνεται με πλειοψηφία δύο τρίτων των εκπροσώπων που έχουν το δικαίωμα να μετέχουν στην Επιτροπή, να

παραπέμψει στο Δικαστήριο το ζήτημα εάν το εν λόγω Μέρος έχει παραλείψει να εκπληρώσει την υποχρέωση του δυνάμει της παραγράφου 1.

5. Εάν το Δικαστήριο διαπιστώσει παραβίαση της παραγράφου 1, παραπέμπει την υπόθεση στην Επιτροπή Υπουργών προκειμένου αυτή να εξετάσει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Εάν το Δικαστήριο δεν διαπιστώσει παραβίαση της παραγράφου 1, παραπέμπει την υπόθεση στην Επιτροπή Υπουργών, η οποία κλείνει την εξέταση της υπόθεσης.

Άρθρο 47

Γνωμοδοτήσεις

1. Το Δικαστήριο μπορεί, μετά από αίτηση της Επιτροπής των Υπουργών, να εκδίδει γνωμοδοτήσεις για νομικά θέματα που αφορούν στην ερμηνεία της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της.
2. Οι γνωμοδοτήσεις αυτές δεν μπορούν να αναφέρονται ούτε σε θέματα σχετικά με το περιεχόμενο ή την έκταση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που ορίζονται στον τίτλο Ι της Σύμβασης και στα Πρωτόκολλα, ούτε στα λοιπά θέματα τα οποία το Δικαστήριο ή η Επιτροπή των Υπουργών πρέπει ενδεχομένως να εξετάσουν λόγω υποβολής προσφυγής κατά τη Σύμβαση.
3. Η απόφαση της Επιτροπής των Υπουργών να ζητήσει από το Δικαστήριο γνωμοδότηση λαμβάνεται με πλειοψηφία των εκπροσώπων που έχουν το δικαίωμα να μετέχουν στην Επιτροπή.

Άρθρο 48

Αρμοδιότητα για έκδοση γνωμοδοτήσεων του Δικαστηρίου

Το Δικαστήριο κρίνει κατά πόσον η αίτηση για παροχή γνωμοδότησης, η οποία υποβάλλεται από την Επιτροπή των

Υπουργών, υπάγεται στην αρμοδιότητά του σύμφωνα με το άρθρο 47.

Άρθρο 49

Αιτιολογία των γνωμοδοτήσεων

1. Η γνωμοδότηση του Δικαστηρίου είναι αιτιολογημένη.
2. Εάν η γνωμοδότηση δεν εκφράζει εν όλω ή εν μέρει την ομόφωνη γνώμη των δικαστών, κάθε δικαστής έχει δικαίωμα να επισυνάψει έκθεση με την προσωπική του γνώμη.
3. Η γνωμοδότηση του Δικαστηρίου διαβιβάζεται στην Επιτροπή των Υπουργών.

Άρθρο 50

Έξοδα λειτουργίας του Δικαστηρίου

Τα έξοδα λειτουργίας του Δικαστηρίου βαρύνουν το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Άρθρο 51

Προνόμια και ασυλίες των δικαστών

Οι δικαστές απολαμβάνουν, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, των προνομίων και ασυλιών που προβλέπονται στο άρθρο 40 του Καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης και στις συμφωνίες που έχουν συναφθεί δυνάμει του άρθρου αυτού.

ΤΙΤΛΟΣ III ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 52

Έρευνες του Γενικού Γραμματέα

Η Κυβέρνησις παντός συμβαλλομένου μέρους θα έχη την υποχρέωσιν όπως παράσχη κατόπιν αιτήσεως του Γενικού Γραμματέως του Συμβουλίου της Ευρώπης τας απαιτούμενας εξηγήσεις επί του τρόπου κατά τον οποίον το εσωτερικόν αυτού δίκαιον εξασφαλίζει την αποτελεσματικήν εφαρμογήν οιασδήποτε εκ των διατάξεων της παρούσης Συμβάσεως.

Άρθρο 53

Προστασία των αναγνωρισμένων δικαιωμάτων του ανθρώπου

Ουδεμία των διατάξεων της παρούσης Συμβάσεως δύναται να ερμηνευθή ως περιορίζουσα ή αναιρουσα τα δικαιώματα του ανθρώπου και θεμελιώδεις ελευθερίας τα οποία τυχόν αναγνωρίζονται συμφώνως προς τους νόμους οιουδήποτε των συμβαλλομένων μερών ή προς πάσαν άλλην Σύμβασιν την οποίαν ταύτα έχουν υπογράψει.

Άρθρο 54

Εξουσίες της Επιτροπής Υπουργών

Ουδεμία των διατάξεων της παρούσης Συμβάσεως επηρεάζει την χορηγηθείσαν τη Επιτροπή Υπουργών υπό του Καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης, εξουσίαν.

Άρθρο 55

Παραίτηση από άλλους τρόπους επίλυσης των διαφορών

Τα υψηλά συμβαλλόμενα μέρη αμοιβαίως παραιτούνται του δικαιώματος, εξαρέσει προκειμένου περί ειδικής

συμφωνίας, όπως επικαλεσθώσι συνθήκας, συμβάσεις, ή δηλώσεις, μεταξύ αυτών υπαρχούσας, επί τω σκοπώ υποβολής, δυνάμει αιτήσεως, διαφοράς δημιουργηθείσης εκ της ερμηνείας ή εφαρμογής της παρούσης Συμβάσεως, εις τρόπον διακανονισμού διάφορον του εν τη παρούση Συμβάσει προβλεπομένου.

Άρθρο 56

Εδαφική εφαρμογή

1. Παν Κράτος δύναται κατά την στιγμήν της επικυρώσεως ή ανά πάσαν ακολουθούσαν στιγμήν, να δηλώση δια κοινοποιήσεως απευθυνομένης εις τον Γενικόν Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ότι η παρούσα Σύμβασις θα εφαρμόζεται, με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου, εις όλα τα εδάφη ή εις έν οιονδήποτε των εδαφών ων έχει την διεθνή εκπροσώπησιν.

2. Η Σύμβασις θα έχη εφαρμογήν ως προς το έδαφος ή τα εδάφη άτινα θα καθορίζωνται εις την κοινοποίησιν από της τριακοστής ημέρας ήτις θα έπεται της ημερομηνίας καθ'ήν ο Γενικός Γραμματεύς του Συμβουλίου της Ευρώπης θα έχη λάβει την κοινοποίησιν.

3. Εις τα ρηθέντα εδάφη αι διατάξεις της παρούσης Συμβάσεως θα εφαρμόζωνται λαμβανομένων υπ' όψιν των τοπικών αναγκών.

4. Παν Κράτος προβάν εις δήλωσιν συμφώνως προς την πρώτην παράγραφον του άρθρου τούτου δύναται, ανά πάσαν ακολουθούσαν στιγμήν, να δηλώση εν σχέσει προς έν ή πλείονα των αναφερομένων εις την δήλωσιν ταύτην εδαφών ότι δέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να επιλαμβάνηται των αιτήσεων φυσικών προσώπων, μη κυβερνητικών οργανώσεων ή ομάδων ατόμων, όπως προβλέπεται από το άρθρο 34 της Σύμβασης.

Άρθρο 57

Επιφυλάξεις

1. Παν Κράτος δύναται, κατά την στιγμήν της υπογραφής της παρούσης Συμβάσεως ή της καταθέσεως του οργάνου* επικυρώσεως αυτής, να διατυπώση επιφύλαξιν ως προς ειδικήν τινά διάταξιν της Συμβάσεως, εφ' όσον νόμος τις ισχύων κατά την στιγμήν εκείνην επί του εδάφους του είναι ασύμφωνος προς την ρηθείσαν διάταξιν. Αι επιφυλάξεις γενικής φύσεως δεν επιτρέπονται κατά τας διατάξεις του παρόντος άρθρου.

2. Πάσα επιφύλαξις διατυπωμένη συμφώνως προς το παρόν άρθρον συνεπάγεται βραχεία εν έκθεσιν του σχετικού νόμου.

Άρθρο 58

Καταγγελία

1. Υψηλόν τι συμβαλλόμενον μέρος δεν δικαιούται να καταγγείλη την παρούσαν Σύμβασιν ειμή μετά την λήξιν πενταετίας από της ενάρξεως της ισχύος της Συμβάσεως σχετικώς προς αυτό, και κατόπιν προειδοποιήσεως εξ μηνών, διδομένης δια κοινοποιήσεως απευθυνομένης προς τον Γενικόν Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο οποίος ειδοποιεί σχετικώς τα άλλα συμβαλλόμενα μέρη.

2. Η καταγγελία αύτη δεν δύναται να έχη ως αποτέλεσμα να απαλλάξη το ενδιαφερόμενον υψηλόν συμβαλλόμενον μέρος των περιλαμβανομένων εν τη παρούση Συμβάσει υποχρεώσεων αναφορικώς προς πάσαν πράξιν δυναμένην να αποτελέση παραβίασιν των υποχρεώσεων τούτων και λαβούσαν χώραν προ της ημερομηνίας κατά την οποίαν η καταγγελία θα ετίθετο εν εφαρμογή.

* [ακριβέστερα: εγγράφου]

3. Υπό την αυτήν επιφύλαξιν, παν συμβαλλόμενον μέρος, το οποίον θα έπαυε να αποτελή μέρος του Συμβουλίου της Ευρώπης, θα έπαυε να αποτελή μέρος της παρούσης Συμβάσεως.

4. Η Σύμβασις δύναται να καταγγελθῆ συμφώνως προς τας διατάξεις των προηγουμένων παραγράφων, εν σχέσει προς εδάφη εις τα οποία εδηλώθη ότι εφαρμόζεται κατά το άρθρον 56.

Άρθρο 59

Υπογραφή και επικύρωση

1. Η παρούσα Σύμβασις θα είναι ανοιχτή εις την υπογραφήν των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, θα υποβληθῆ δε εις κύρωσιν. Αι κυρώσεις θα κατατεθῶσι εις την Γενικήν Γραμματείαν του Συμβουλίου της Ευρώπης.

2. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να προσχωρήσει στην παρούσα Σύμβαση.

3. Η παρούσα Σύμβασις θα τεθῆ εν ισχύϊ μετά την κατάθεσιν δέκα οργάνων κυρώσεως*.

4. Σχετικῶς προς παν μέρος το οποίον ήθελε την κυρώση μεταγενεστέρως, η Σύμβασις θα τεθῆ εν ισχύϊ ἄμα τη καταθέσει του οργάνου** επικυρώσεως.

5. Ο Γενικός Γραμματεὺς του Συμβουλίου Ευρώπης θα κοινοποιήση προς ἅπαντα τα Μέλη του Συμβουλίου Ευρώπης την ἑναρξιν ισχύος της Συμβάσεως, τα ονόματα των Υψηλῶν Συμβαλλομένων Μερῶν ἅτινα θα την ἔχωσι επικυρώσει, ως και την κατάθεσιν παντός οργάνου* επικυρώσεως λαμβάνουσαν χώραν μεταγενεστέρως.

ΕΓΕΝΕΤΟ εν Ρώμη την 4ην Νοεμβρίου 1950 εις Γαλλικήν και αγγλικήν, αμφοτέρων των κειμένων ὄντων εξ ἴσου αυθεντικῶν, και εις ἓν μόνον αντίτυπον ὅπερ θέλει κατατεθεῖ εις τα αρχεῖα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματεὺς θέλει αποστείλει κεκυρωμένα αντίγραφα προς ἅπαντας τους Συμβαλλομένους.

* [ακριβέστερα: εγγράφων επικύρωσης]

** [ακριβέστερα: εγγράφου]

ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΣΘΕΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

Εις την Σύμβασιν περί προασπίσεως των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών

Παρίσι, 20 Μαρτίου 1952

Αι Συμβαλλόμενοι Κυβερνήσεις, Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, αποφασισμένοι όπως λάβωσι τα ενδεικνυόμενα μέτρα προς διασφάλισιν της συλλογικής εγγυήσεως δικαιωμάτων και ελευθεριών πέραν των ήδη αναφερομένων εις το Κεφάλαιον Ι της Συμβάσεως περί προασπίσεως των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, ήτις υπεγράφη εν Ρώμη την 4ην Νοεμβρίου 1950 (κατωτέρω κατονομαζομένης «η Σύμβασις»).

Συμφώνησαν τα ακόλουθα :

Άρθρον 1

Προστασία της ιδιοκτησίας

Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους.

Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύϊ Νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίους προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων.

Άρθρον 2

Δικαίωμα στην εκπαίδευση

Ουδείς δύναται να στερηθή του δικαιώματος όπως εκπαιδευθή. Παν Κράτος εντη ασκήσει των αναλαμβανομένων υπ' αυτού καθηκόντων επί του πεδίου της μορφώσεως και της εκπαιδεύσεως θα σέβεται το δικαίωμα των γονέων όπως εξασφαλίζωσι την μόρφωσιν και εκπαίδευσιν ταύτην συμφώνως προς τας ιδίας αυτών θρησκευτικάς και φιλοσοφικάς πεποιθήσεις.

Άρθρον 3

Δικαίωμα για ελεύθερες εκλογές

Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουσι την υποχρέωσιν όπως διενεργώσι, κατά λογικά διαστήματα, ελεύθερας μυστικής εκλογάς, υπό συνθήκας επιτρεπούσας την ελευθέραν έκφρασιν της λαϊκής θελήσεως ως προς την εκλογήν του νομοθετικού σώματος.

Άρθρον 4

Εδαφική εφαρμογή

Παν Υψηλόν Συμβαλλόμενον Μέρος δύναται κατά την στιγμήν της υπογραφής ή της επικυρώσεως του παρόντος Πρωτοκόλλου ή καθ' οιανδήποτε στιγμήν ακολούθως να κοινοποιήσῃ εις τον Γενικόν Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης δήλωσιν εμφανίζουσαν εν τίνι μέτρω αναλαμβάνει υποχρεώσεις ως προς την εφαρμογήν των διατάξεων του παρόντος Πρωτοκόλλου επί ωρισμένων εδαφών καθοριζομένων εις την ρηθείσαν δήλωσιν και των οποίων έχει τούτο την διεθνή εκπροσώπησιν.

Έκαστον Υψηλόν Συμβαλλόμενον Κράτος όπερ ήθελε κοινοποιήσῃ δήλωσιν, δυνάμει της προηγουμένης παραγράφου, δύναται, από καιρού εις καιρόν, να κοινοποιή

νέας δηλώσεις τροποποιούσας το περιεχόμενο πάσης άλλης προηγούμενης δηλώσεως αυτού ή θετούσης τέρμα εις την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος Πρωτοκόλλου επί εδάφους τινός.

Πάσα δήλωση γενομένη συμφώνως προς το παρόν άρθρον θα θεωρήται ως γενομένη συμφώνως προς την παράγραφο 1 του άρθρου 56 της Συμβάσεως.

Άρθρον 5

Σχέσεις με τη Σύμβαση

Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη θέλουσι θεωρή τα άρθρα 1, 2, 3 και 4 του παρόντος Πρωτοκόλλου ως άρθρα πρόσθετα εις την Σύμβασιν και άπασαι αι διατάξεις της Συμβάσεως θα εφαρμόζωνται αναλόγως.

Άρθρον 6

Υπογραφή και επικύρωση

Το παρόν Πρωτόκολλον είναι ανοικτόν εις την υπογραφήν των Μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης άτινα έχουσι υπογράψει την Σύμβασιν τούτο θέλει κυρωθή ομού μετά της Συμβάσεως ή μετά την κύρωσιν αυτής και θέλει ισχύσει μετά την κατάθεσιν δέκα οργάνων* επικυρώσεως. Το Πρωτόκολλον θέλει ισχύσει δια πάντα Συμβαλλόμενον όστις ήθελε επικυρώσει τούτο μεταγενεστέρας, από της ημερομηνίας της καταθέσεως υπ' αυτού του οργάνου** επικυρώσεως.

Τα όργανα*** επικυρώσεως θέλουσι κατατίθεσθαι παρά τω Γενικώ Γραμματεί του Συμβουλίου της Ευρώπης όστις

θα κοινοποιεί προς άπαντα τα Μέλη τα ονόματα των επικυρούντων αυτό.

Εγένετο εν Παρισίοις, την 20ην Μαρτίου 1952, εις την γαλλικήν και αγγλικήν αμφοτέρων των κειμένων όντων εξ ίσου αυθεντικών, εις εν μόνον αντίτυπον κατατιθέμενον εις τα αρχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματεύς θέλει αποστείλει κεκρωμένα αντίγραφα αυτών εις εκάστην των Συμβαλλομένων Κυβερνήσεων.

* [ακριβέστερα: εγγράφων]

** [ακριβέστερα: εγγράφου]

*** [ακριβέστερα: έγγραφα]

ΤΕΤΑΡΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

Στη Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών

για την εξασφάλιση ορισμένων δικαιωμάτων και ελευθεριών πέρα από όσα ήδη περιλαμβάνονται στη Σύμβαση και το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο αυτής*.

Στρασβούργο, 16 Σεπτεμβρίου 1963

Οι συμβαλλόμενες κυβερνήσεις, μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης,

Αποφασισμένες να λάβουν μέτρα για να διασφαλίσουν τη συλλογική εγγύηση ορισμένων δικαιωμάτων και ελευθεριών πέρα από αυτά που ήδη περιλαμβάνονται στον Τίτλο Ι της Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (αναφερόμενη στο εξής ως «η Σύμβαση») και στα άρθρα 1 έως 3 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης, το οποίο υπογράφηκε στο Παρίσι στις 20 Μαρτίου 1952,

* Το παρόν Πρωτόκολλο δεν δεσμεύει την Ελλάδα. Ανεπίσημη απόδοση στην ελληνική γλώσσα.

Συμφώνησαν τα ακόλουθα:

Άρθρο 1

Απαγόρευση φυλάκισης λόγω χρέους

Κανείς δεν θα στερείται της ελευθερίας του μόνο λόγω αδυναμίας εκπλήρωσως συμβατικής του υποχρέωσης.

Άρθρο 2

Ελευθερία μετακίνησης

1. Οποιοσδήποτε βρίσκεται νομίμως στο έδαφος ενός Κράτους έχει το δικαίωμα να μετακινείται ελεύθερα εντός του εδάφους αυτού και να επιλέγει ελεύθερα σε αυτό τον τόπο διαμονής του.
2. Κάθε πρόσωπο είναι ελεύθερο να εγκαταλείψει οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης της δικής του.
3. Η άσκηση αυτών των δικαιωμάτων δεν υπόκειται σε άλλους περιορισμούς εκτός εκείνων που, προβλεπόμενοι από το νόμο, συνιστούν αναγκαία μέτρα, σε μια δημοκρατική κοινωνία, για την εθνική και δημόσια ασφάλεια, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης, την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.
4. Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στην παράγραφο 1 δύνανται επίσης, σε καθορισμένες περιοχές, να υπόκεινται σε περιορισμούς οι οποίοι, προβλεπόμενοι από το νόμο, δικαιολογούνται από το δημόσιο συμφέρον σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Άρθρο 3

Απαγόρευση απέλασης υπηκόων

1. Κανείς δεν θα απελαίνεται, με βάση ατομικό ή συλλογικό μέτρο, από το έδαφος του Κράτους του οποίου είναι υπήκοος.

2. Κανείς θα στερείται του δικαιώματος εισόδου στο έδαφος του Κράτους του οποίου είναι υπήκοος.

Άρθρο 4

Απαγόρευση ομαδικής απέλασης αλλοδαπών

Απαγορεύεται η ομαδική απέλαση αλλοδαπών.

Άρθρο 5

Εδαφική εφαρμογή

1. Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος μπορεί, κατά το χρόνο υπογραφής ή επικύρωσης του παρόντος Πρωτοκόλλου, ή οποτεδήποτε στη συνέχεια, να κοινοποιήσει στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης μια δήλωση που να προσδιορίζει το μέτρο στο οποίο δεσμεύεται για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος Πρωτοκόλλου σε όσα εδάφη καθορίζονται στην εν λόγω δήλωση και των οποίων έχει τη διεθνή εκπροσώπηση.

2. Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος που έχει κοινοποιήσει μία δήλωση σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο δύναται, κατά διαστήματα, να κοινοποιεί μία καινούρια δήλωση, που να τροποποιεί τους όρους κάθε προηγούμενης δήλωσης ή να θέτει τέλος στην εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος Πρωτοκόλλου σε οποιοδήποτε έδαφος.

3. Μία δήλωση που έγινε σύμφωνα με το παρόν άρθρο θα θεωρείται ότι έχει γίνει σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 56 της Σύμβασης.

4. Το έδαφος κάθε Κράτους στο οποίο εφαρμόζεται το παρόν Πρωτόκολλο μετά από επικύρωση ή αποδοχή του από το Κράτος αυτό, και καθένα από τα εδάφη όπου το Πρωτόκολλο εφαρμόζεται μετά από δήλωση που έγινε από το εν λόγω Κράτος σύμφωνα με το παρόν άρθρο, θα θεωρούνται ξεχωριστά εδάφη για τους σκοπούς της εφαρμογής των άρθρων 2 και 3 στο έδαφος ενός Κράτους.

5. Κάθε Κράτος που έχει κάνει δήλωση σύμφωνα με την παράγραφο 1 ή 2 του παρόντος άρθρου μπορεί, οποτεδήποτε στη συνέχεια, να δηλώσει, σε σχέση με ένα ή περισσότερα από τα εδάφη τα οποία αναφέρονται στη δήλωση αυτή, ότι δέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να επιλαμβάνεται των προσφυγών φυσικών προσώπων, μη κυβερνητικών οργανώσεων ή ομάδων ιδιωτών, όπως προβλέπεται στο άρθρο 34 της Σύμβασης, δυνάμει των άρθρων 1 έως 4 του παρόντος Πρωτοκόλλου ή ορισμένων εξ αυτών.

Άρθρο 6

Σχέσεις με τη Σύμβαση

Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη θα θεωρούν τα άρθρα 1 έως 5 του Πρωτοκόλλου αυτού πρόσθετα άρθρα της Σύμβασης και κατά συνέπεια θα εφαρμόζονται όλες οι διατάξεις της Σύμβασης.

Άρθρο 7

Υπογραφή και επικύρωση

1. Το παρόν Πρωτόκολλο είναι ανοιχτό προς υπογραφή των μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση· θα επικυρωθεί συγχρόνως με τη Σύμβαση ή μετά την επικύρωση αυτής. Θα τεθεί σε ισχύ μετά την κατάθεση πέντε εγγράφων επικύρωσης. Για κάθε συμβαλλόμενο κράτος που θα το επικυρώσει σε μεταγενέστερο χρόνο, το Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ από την κατάθεση του εγγράφου επικύρωσης.

2. Τα έγγραφα επικύρωσης θα κατατεθούν στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο οποίος θα γνωστοποιήσει σε όλα τα μέλη τα ονόματα όσων το επικύρωσαν.

Σε πίστωση των ανωτέρω, οι υπογράφοντες, δεόντως εξουσιοδοτημένοι προς τούτο, υπέγραψαν το παρόν Πρωτόκολλο.

Έγινε στο Στρασβούργο, στις 16 Σεπτεμβρίου 1963, στη γαλλική και την αγγλική γλώσσα, με αμφότερα τα κείμενα να είναι εξίσου αυθεντικά, σε ένα μόνο αντίτυπο το οποίο θα κατατεθεί στα αρχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα κοινοποιήσει επικυρωμένο αντίγραφο σε καθένα από τα συμβαλλόμενα Κράτη.

ΕΚΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

Στη Σύμβαση για την προάσπιση των
δικαιωμάτων του ανθρώπου και των
θεμελιωδών ελευθεριών

Σχετικά με την κατάργηση της ποινής
του θανάτου

Στρασβούργο, 28 Απριλίου 1983

Τα Κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, που υπογράφουν το παρόν Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής «η Σύμβαση»),

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι εξελίξεις που μεσολάβησαν σε πολλά Κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης εκφράζουν μία γενική τάση υπέρ της κατάργησης της θανατικής ποινής,

Συμφώνησαν τα ακόλουθα:

Άρθρο 1

Κατάργηση της θανατικής ποινής

Η ποινή του θανάτου καταργείται. Κανείς δεν μπορεί να καταδικασθεί σε τέτοια ποινή, ούτε να εκτελεσθεί.

Άρθρο 2

Θανατική ποινή σε περίοδο πολέμου

Ένα Κράτος μπορεί να προβλέψει στη νομοθεσία του την ποινή του θανάτου για πράξεις που διαπράττονται σε καιρό πολέμου ή επικείμενου κινδύνου πολέμου. Η ποινή αυτή δεν θα επιβάλλεται παρά μόνο στις περιπτώσεις που προβλέπει η νομοθεσία και σύμφωνα με τις διατάξεις της. Το Κράτος αυτό θα γνωστοποιεί στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης τις σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας του.

Άρθρο 3

Απαγόρευση παρεκκλίσεων

Καμία παρέκκλιση από τις διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου, με βάση το άρθρο 15 της Σύμβασης, δεν είναι επιτρεπτή.

Άρθρο 4

Απαγόρευση επιφυλάξεων

Καμία επιφύλαξη στις διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου, δυνάμει του άρθρου 57 της Σύμβασης, δεν είναι αποδεκτή.

Άρθρο 5

Εδαφική εφαρμογή

1. Κάθε Κράτος μπορεί, κατά το χρόνο υπογραφής ή κατάθεσης του εγγράφου επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης, να καθορίσει το έδαφος ή τα εδάφη στα οποία θα εφαρμόζεται αυτό το Πρωτόκολλο.

2. Κάθε Κράτος μπορεί, οποτεδήποτε στη συνέχεια, με δήλωση που θα απευθύνει στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, να επεκτείνει την εφαρμογή αυτού του Πρωτοκόλλου σε κάθε άλλο έδαφος που θα καθορίζεται στη δήλωση. Στο έδαφος αυτό, το Πρωτόκολλο θα αρχίσει να ισχύει την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την ημερομηνία παραλαβής της δήλωσης από το Γενικό Γραμματέα.

3. Κάθε δήλωση που γίνεται σύμφωνα με τις δύο προηγούμενες παραγράφους μπορεί να ανακληθεί για οποιοδήποτε έδαφος που καθορίζεται στη δήλωση αυτή με ανακοίνωση προς το Γενικό Γραμματέα. Η ανάκληση θα αρχίσει να ισχύει την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την ημερομηνία παραλαβής της ανακοίνωσης από το Γενικό Γραμματέα.

Άρθρο 6

Σχέσεις με τη Σύμβαση

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θεωρούν τα άρθρα 1-5 αυτού του Πρωτοκόλλου ως πρόσθετα άρθρα στη Σύμβαση και κατά συνέπεια θα εφαρμόζονται, σε σχέση με το Πρωτόκολλο, όλες οι διατάξεις της Σύμβασης.

Άρθρο 7

Υπογραφή και επικύρωση

Το παρόν Πρωτόκολλο είναι ανοικτό προς υπογραφή από τα Κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση. Υπόκειται σε επικύρωση, αποδοχή ή έγκριση. Ένα Κράτος-μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης δεν μπορεί να επικυρώσει, να αποδεχθεί ή να εγκρίνει αυτό το Πρωτόκολλο χωρίς να έχει επικυρώσει, κατά την ίδια στιγμή ή προηγουμένως, τη Σύμβαση. Τα έγγραφα επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης κατατίθενται στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 8

Έναρξη ισχύος

1. Το παρόν Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την ημερομηνία κατά την οποία πέντε Κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης θα έχουν δηλώσει ότι συναινούν να δεσμευθούν από το Πρωτόκολλο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7.

2. Για κάθε Κράτος-μέλος που θα εκφράσει μεταγενέστερα τη συγκατάθεσή του, το Πρωτόκολλο θα ισχύσει την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την ημερομηνία κατάθεσης των εγγράφων επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης.

Άρθρο 9

Καθήκοντα του θεματοφύλακα

Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης γνωστοποιεί στα Κράτη - μέλη του Συμβουλίου:

- α. κάθε υπογραφή,
- β. την κατάθεση κάθε εγγράφου επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης,
- γ. κάθε ημερομηνία θέσης σε ισχύ του παρόντος Πρωτοκόλλου, σύμφωνα με τα άρθρα 5 και 8,
- δ. κάθε άλλη πράξη, κοινοποίηση ή ανακοίνωση που έχει σχέση με το παρόν Πρωτόκολλο.

Σε πίστωση των ανωτέρω οι παρακάτω υπογράφωντες, που είναι νόμιμα εξουσιοδοτημένοι γι' αυτό, υπέγραψαν το Πρωτόκολλο αυτό.

Έγινε στο Στρασβούργο, στις 28 Απριλίου 1983 στη γαλλική και αγγλική γλώσσα, με τα δύο κείμενα να έχουν την ίδια ισχύ, σε ένα μόνο αντίτυπο, που θα κατατεθεί στο αρχείο του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα κοινοποιήσει κυρωμένο αντίγραφο σε κάθε Κράτος-μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης.

ΕΒΔΟΜΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

Της Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών

Στρασβούργο, 22 Νοεμβρίου 1984

Τα Κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που υπογράφουν αυτό το Πρωτόκολλο,

Έχοντας αποφασίσει να λάβουν νέα μέτρα για να διασφαλίσουν τη συλλογική ενδυνάμωση ορισμένων δικαιωμάτων και ελευθεριών μέσω της Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (η οποία για τους σκοπούς του παρόντος πρωτοκόλλου αναφέρεται ως «η Σύμβαση»), συμφώνησαν τα ακόλουθα:

Άρθρο 1

Διαδικαστικές εγγυήσεις σε περίπτωση απέλασης αλλοδαπών

1. Αλλοδαπός που έχει νόμιμα τη διαμονή του στην επικράτεια ενός Κράτους δεν απελαύνεται παρά μόνο μετά από απόφαση που έχει ληφθεί σύμφωνα με τον νόμο· στον ανωτέρω δίδεται η δυνατότητα:

- α. να προτείνει επιχειρήματα κατά της απέλασης του,
- β. να τύχει η υπόθεση του επανεξέτασης και
- γ. να εκπροσωπείται για τους σκοπούς αυτούς ενώπιον της αρμόδιας αρχής, ή ενώπιον ενός ή περισσοτέρων προσώπων που ορίζονται απ' αυτή την αρχή.

2. Άλλοδαπός μπορεί να απελαθεί και πριν από την άσκηση των δικαιωμάτων που προβλέπονται στην παραγρ. 1α, β και γ αυτού του άρθρου όταν αυτή η απέλαση είναι αναγκαία για το συμφέρον της δημόσιας τάξης ή επιβάλλεται για λόγους εθνικής ασφάλειας.

Άρθρο 2

Δικαίωμα για διπλό βαθμό δικαιοδοσίας σε θέματα ποινικού δικαίου

1. Κάθε πρόσωπο που καταδικάστηκε για αξιόποινη πράξη από δικαστήριο, έχει το δικαίωμα της επανεξέτασης από ανώτερο δικαστήριο της απόφασης με την οποία κηρύχθηκε ένοχος ή της απόφασης με την οποία του επιβλήθηκε ποινή. Η άσκηση αυτού του δικαιώματος και οι λόγοι για τους οποίους μπορεί αυτό να ασκηθεί, διέπονται από το νόμο.

2. Από αυτό το δικαίωμα μπορούν να γίνουν εξαιρέσεις στην περίπτωση αξιοποιώνων πράξεων μικρής σημασίας, όπως ορίζονται στο νόμο, ή στις περιπτώσεις που ο καταδικασθείς κρίθηκε σε πρώτο βαθμό από το ανώτερο δικαστήριο, ή καταδικάστηκε μετά από άσκηση ενδίκου μέσου εναντίον της απαλλαγής του.

Άρθρο 3

Δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση δικαστικής πλάνης

Όταν ένα πρόσωπο καταδικάστηκε με αμετάκλητη απόφαση για αξιόποινη πράξη και η καταδίκη αυτή ακυρωθεί ή όταν στο πρόσωπο αυτό απονεμηθεί χάρη με βάση ένα νέο ή μεταγενέστερο της απόφασης γεγονός που αποδεικνύει άμεσα ότι υπήρχε δικαστική πλάνη, τότε το πρόσωπο που υποβλήθηκε σε ποινή, η οποία ήταν αποτέλεσμα αυτής της καταδίκης, θα αποζημιώνεται σύμφωνα με το νόμο ή την πρακτική που ακολουθείται στο Κράτος, για το οποίο πρόκειται, εκτός εάν αποδειχθεί ότι η μη έγκαιρη αποκάλυψη του άγνωστου γεγονότος οφείλεται ολικά ή μερικά σ' αυτό το πρόσωπο.

Άρθρον 4

Δικαίωμα κάθε προσώπου να μη δικάζεται ή να τιμωρείται δύο φορές για το ίδιο αδίκημα

1. Κανένας δεν μπορεί να διωχθεί ή καταδικασθεί ποινικά από τα δικαστήρια του ίδιου Κράτους, για μια παράβαση για την οποία ήδη αθωώθηκε ή καταδικάστηκε με αμετάκλητη απόφαση σύμφωνα με το νόμο και την ποινική δικονομία του Κράτους αυτού.

2. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου δεν εμποδίζουν την επανάληψη της διαδικασίας, σύμφωνα με το νόμο και την ποινική δικονομία του Κράτους για το οποίο πρόκειται, εάν υπάρχουν αποδείξεις νέων ή μεταγενέστερων της απόφασης γεγονότων, ή υπήρξε θεμελιώδης σφάλμα της προηγούμενης διαδικασίας, που θα μπορούσαν να επηρεάσουν το αποτέλεσμα της υπόθεσης.

3. Καμιά απόκλιση από αυτό το άρθρο δεν επιτρέπεται με βάση το άρθρο 15 της Σύμβασης.

Άρθρο 5

Ισότητα μεταξύ συζύγων

Οι σύζυγοι είναι ίσοι στα δικαιώματα και τις ευθύνες που απορρέουν από το ιδιωτικό δικαιο στις μεταξύ τους σχέσεις και στις σχέσεις τους με τα τέκνα τους, ως προς τον γάμο, κατά τη διάρκειά του και στην περίπτωση λύσης του. Αυτό το άρθρο δεν εμποδίζει τα Κράτη να πάρουν τα αναγκαία μέτρα που επιβάλλει το συμφέρον των τέκνων.

Άρθρο 6

Εδαφική εφαρμογή

1. Κάθε Κράτος μπορεί, κατά το χρόνο της υπογραφής ή της κατάθεσης του εγγράφου της επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης, να καθορίζει το έδαφος ή τα εδάφη στα οποία

εφαρμόζεται αυτό το Πρωτόκολλο, και να δηλώσει το βαθμό μέχρι του οποίου αναλαμβάνει να εφαρμόζονται οι διατάξεις του Πρωτοκόλλου αυτού, σ' αυτό ή σ' εκείνα τα εδάφη.

2. Κάθε Κράτος μπορεί, οποτεδήποτε μεταγενέστερα, με μία δήλωση που απευθύνεται στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης να επεκτείνει την εφαρμογή αυτού του Πρωτοκόλλου σε κάθε άλλο έδαφος που καθορίζεται στη δήλωση. Στα εδάφη αυτά το πρωτόκολλο θα αρχίσει να ισχύει την πρώτη μέρα του μήνα που ακολουθεί την πάροδο μιας περιόδου δύο μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της δήλωσης από τον Γενικό Γραμματέα.

3. Κάθε δήλωση που γίνεται σύμφωνα με τις δύο προηγούμενες παραγράφους μπορεί να ανακληθεί ή τροποποιηθεί σε ό,τι αφορά τα εδάφη που καθορίζονται στη δήλωση με γνωστοποίηση προς τον Γενικό Γραμματέα. Η ανάκληση ή η τροποποίηση θα αρχίσει να ισχύει την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την πάροδο μιας περιόδου 2 μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της γνωστοποίησης από τον Γενικό Γραμματέα.

4. Μία δήλωση που γίνεται σύμφωνα με αυτό το άρθρο θα θεωρείται ότι έγινε σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 56 της Σύμβασης.

5. Το έδαφος κάθε Κράτους στο οποίο εφαρμόζεται αυτό το πρωτόκολλο μετά από την επικύρωση, αποδοχή ή έγκρισή του από το Κράτος αυτό, και κάθε έδαφος στο οποίο εφαρμόζεται αυτό το Πρωτόκολλο μετά από τη δήλωση αυτού του Κράτους σύμφωνα με αυτό το άρθρο, μπορούν να θεωρούνται ως ξεχωριστά εδάφη για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 1 στο έδαφος ενός Κράτους.

6. Κάθε Κράτος που έχει κάνει δήλωση σύμφωνα με την παράγραφο 1 ή 2 του παρόντος άρθρου μπορεί, ανά πάσα στιγμή στη συνέχεια, να δηλώσει σε σχέση με ένα ή περισσότερα από τα εδάφη που αναφέρονται στη δήλωση

αυτή, ότι δέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να επιλαμβάνεται των προσφυγών φυσικών προσώπων, μη κυβερνητικών οργανισμών ή ομάδων ιδιωτών, όπως αυτό προβλέπεται από το άρθρο 34 της Σύμβασης, δυνάμει των άρθρων 1 έως 5 του παρόντος Πρωτοκόλλου.

Άρθρο 7

Σχέσεις με τη Σύμβαση

Τα συμβαλλόμενα Κράτη θεωρούν τα άρθρα 1-6 αυτού του Πρωτοκόλλου ως πρόσθετα άρθρα της Σύμβασης και κατά συνέπεια θα εφαρμόζονται όλες οι διατάξεις της Σύμβασης.

Άρθρο 8

Υπογραφή και επικύρωση

Αυτό το Πρωτόκολλο ανοίγεται για υπογραφή από τα Κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση. Υπόκειται σε επικύρωση, αποδοχή ή έγκριση. Ένα Κράτος-μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης δεν μπορεί να επικυρώσει, αποδεχθεί ή εγκρίνει αυτό το Πρωτόκολλο χωρίς να έχει, κατά την ίδια στιγμή ή προηγούμενα, επικυρώσει τη Σύμβαση. Τα έγγραφα της επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης θα κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 9

Έναρξη ισχύος

1. Αυτό το Πρωτόκολλο θα αρχίσει να ισχύει την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την πάροδο περιόδου δύο μηνών από την ημερομηνία που επτά Κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης θα εκφράσουν τη βούλησή τους να δεσμευθούν μ' αυτό το Πρωτόκολλο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8.

2. Για κάθε Κράτος που θα εκφράσει μεταγενέστερα τη βούλησή του να δεσμευθεί με το Πρωτόκολλο, αυτό θα αρχίσει να ισχύει την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την πάροδο προθεσμίας δύο μηνών από την ημερομηνία κατάθεσης του οργάνου* επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης.

Άρθρο 10

Καθήκοντα του θεματοφύλακα

Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα γνωστοποιεί σε κάθε Κράτος-μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης:

- α. κάθε υπογραφή,
- β. την κατάθεση κάθε οργάνου* επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης,
- γ. κάθε ημερομηνία έναρξης ισχύος αυτού του Πρωτοκόλλου σύμφωνα με τα άρθρα του 6 και 9,
- δ. κάθε άλλη πράξη, γνωστοποίηση ή δήλωση που σχετίζεται μ' αυτό το Πρωτόκολλο.

Σε πίστωση των πιο πάνω οι παραπάνω υπογράφωντες, που είναι νόμιμα εξουσιοδοτημένοι γι' αυτό, υπέγραψαν το Πρωτόκολλο αυτό.

Έγινε στο Στρασβούργο, στις 22 Νοεμβρίου 1984, στα γαλλικά και αγγλικά, με τα δύο κείμενα να έχουν την ίδια ισχύ, σε ένα μόνο αντίτυπο που θα κατατεθεί στο Αρχείο του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα κοινοποιήσει κυρωμένο αντίγραφο σε κάθε Κράτος-μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης.

* [ακριβέστερα: εγγράφου]

ΔΩΔΕΚΑΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

Στη Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών*

Ρώμη, 4 Νοεμβρίου 2000

Τα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που υπογράφουν το παρόν Πρωτόκολλο,

Λαμβάνοντας υπόψη τη θεμελιώδη αρχή σύμφωνα με την οποία όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι ενώπιον του νόμου και δικαιούνται ίσης προστασίας από τον νόμο·

Αποφασισμένα να λάβουν νέα μέτρα για να προωθήσουν την ισότητα όλων μέσω της συλλογικής εγγύησης μιας γενικής απαγόρευσης των διακρίσεων βάσει της Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής αναφερόμενη ως «η Σύμβαση»)·

Επαναβεβαιώνοντας ότι η αρχή της μη διάκρισης δεν αποτρέπει τα Κράτη μέλη από τη λήψη μέτρων προκειμένου να προωθούν την πλήρη και ουσιαστική ισότητα, με την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά βασίζονται σε μία αντικειμενική και λογική αιτιολόγηση,

* Το παρόν Πρωτόκολλο δεν δεσμεύει την Ελλάδα. Ανεπίσημη απόδοση στην ελληνική γλώσσα.

Συμφώνησαν τα ακόλουθα:

Άρθρο 1

Γενική απαγόρευση των διακρίσεων

1. Η απόλαυση κάθε δικαιώματος που προβλέπεται στον νόμο πρέπει να διασφαλίζεται χωρίς καμία διάκριση, που βασίζεται ιδίως στο φύλο, τη φυλή, το χρώμα, τη γλώσσα, τη θρησκεία, την πολιτική ή άλλη γνώμη, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την ιδιότητα μέλους εθνικής μειονότητας, την περιουσία, τη γέννηση ή κάθε άλλη κατάσταση.
2. Κανείς δεν θα υφίσταται διακρίσεις από οποιαδήποτε δημόσια αρχή ιδίως βάσει των λόγων που αναφέρονται στην παράγραφο 1.

Άρθρο 2

Εδαφική εφαρμογή

1. Κάθε Κράτος μπορεί, κατά το χρόνο υπογραφής ή κατάθεσης του εγγράφου επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης, να καθορίσει το έδαφος ή τα εδάφη όπου θα εφαρμόζεται το παρόν Πρωτόκολλο.
2. Κάθε Κράτος μπορεί, οποτεδήποτε στη συνέχεια, με δήλωση απευθυνόμενη στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, να επεκτείνει την εφαρμογή του παρόντος Πρωτοκόλλου σε κάθε άλλο έδαφος που καθορίζεται στη δήλωση. Στο έδαφος αυτό, το Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί τη λήξη περιόδου τριών μηνών μετά την ημερομηνία παραλαβής της δήλωσης από τον Γενικό Γραμματέα.
3. Κάθε δήλωση που γίνεται σύμφωνα με τις δύο προηγούμενες παραγράφους μπορεί να ανακληθεί ή να τροποποιηθεί, για οποιοδήποτε έδαφος καθορίζεται στη δήλωση αυτή, με κοινοποίηση απευθυνόμενη στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η ανάκληση ή η

τροποποίηση θα τίθεται σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί τη λήξη περιόδου τριών μηνών μετά την ημερομηνία παραλαβής της κοινοποίησης από τον Γενικό Γραμματέα.

4. Μία δήλωση που έγινε σύμφωνα με το παρόν άρθρο θα θεωρείται ότι έχει γίνει σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 56 της Σύμβασης.

5. Κάθε Κράτος το οποίο έχει κάνει δήλωση σύμφωνα με την παράγραφο 1 ή 2 του παρόντος άρθρου μπορεί, οποτεδήποτε στη συνέχεια, να δηλώσει, σχετικά με ένα ή περισσότερα από τα εδάφη τα οποία αναφέρονται στη δήλωση αυτή, ότι αποδέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να επιλαμβάνεται των προσφυγών φυσικών προσώπων, μη κυβερνητικών οργανώσεων ή ομάδων προσώπων όπως προβλέπεται στο άρθρο 34 της Σύμβασης, δυνάμει του άρθρου 1 του παρόντος Πρωτοκόλλου.

Άρθρο 3

Σχέσεις με τη Σύμβαση

Τα Κράτη μέλη θα θεωρούν τα άρθρα 1 και 2 του παρόντος Πρωτοκόλλου πρόσθετα άρθρα της Σύμβασης και κατά συνέπεια θα εφαρμόζονται όλες οι διατάξεις της Σύμβασης.

Άρθρο 4

Υπογραφή και επικύρωση

Το παρόν Πρωτόκολλο είναι ανοικτό προς υπογραφή των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχουν υπογράψει την Σύμβαση. Υπόκειται σε κύρωση, αποδοχή ή έγκριση. Ένα Κράτος μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης δεν μπορεί να κυρώσει, αποδεχθεί ή εγκρίνει το Πρωτόκολλο εάν δεν έχει προηγουμένως ή ταυτοχρόνως επικυρώσει τη Σύμβαση. Τα έγγραφα επικύρωσεως θα κατατεθούν στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 5

Έναρξη ισχύος

1. Το παρόν Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί την λήξη τριμήνου προθεσμίας που έπεται της ημερομηνίας κατά την οποία δέκα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης θα έχουν εκφράσει την συναίνεσή τους να δεσμευτούν από το παρόν Πρωτόκολλο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4.

2. Ως προς κάθε Κράτος μέλος που θα εκφράσει μεταγενέστερα την συναίνεσή του να δεσμευτεί από το παρόν Πρωτόκολλο, αυτό θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί την λήξη τριμήνου προθεσμίας που έπεται της ημερομηνίας καταθέσεως του εγγράφου επικυρώσεως, αποδοχής ή εγκρίσεως.

Άρθρο 6

Καθήκοντα του θεματοφύλακα

Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης γνωστοποιεί στα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης:

- α. κάθε υπογραφή,
- β. την κατάθεση ενός εγγράφου επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης,
- γ. κάθε ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του παρόντος Πρωτοκόλλου σύμφωνα με τα Άρθρα 2 και 5,
- δ. κάθε άλλη πράξη, ειδοποίηση ή κοινοποίηση σχετική με το παρόν Πρωτόκολλο.

Σε πίστωση των ανωτέρω, οι υπογράφωντες, δεόντως εξουσιοδοτημένοι προς τούτο, υπέγραψαν το παρόν Πρωτόκολλο.

Έγινε στη Ρώμη, στις 4 Νοεμβρίου 2000, στην γαλλική και την αγγλική γλώσσα, με αμφότερα τα κείμενα να είναι εξίσου

αυθεντικά, σε ένα μόνο αντίτυπο το οποίο θα κατατεθεί στα αρχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα διαβιβάσει επικυρωμένα αντίγραφα σε κάθε Κράτος μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης.

ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

Στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, σχετικά με την Κατάργηση της Θανατικής Ποινής σε όλες τις Περιπτώσεις

Βίλλιους, 3 Μαΐου 2002

Τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που υπογράφουν το παρόν,

Πεισιμμένα ότι το δικαίωμα στην ζωή του καθενός είναι μία βασική αξία σε μια δημοκρατική κοινωνία και ότι η κατάργηση της θανατικής ποινής είναι ουσιώδους σημασίας για την προστασία αυτού του δικαιώματος και για την πλήρη αναγνώριση της εγγενούς αξιοπρέπειας όλων των ανθρώπινων όντων,

Επιθυμώντας να ενισχύσουν την προστασία του δικαιώματος στην ζωή που εγγυάται η Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που υπεγράφη στην Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (εφεξής καλούμενης «η Σύμβαση»),

Παρατηρώντας ότι το Πρωτόκολλο Αριθ. 6 της Συμβάσεως, που αφορά την Κατάργηση της Θανατικής Ποινής, που υπεγράφη στο Στρασβούργο στις 28 Απριλίου 1983, δεν εξαιρεί την θανατική ποινή προκειμένου περί πράξεων που διαπραχθήκαν εν καιρώ πολέμου ή απειλούμενου πολέμου,

Αποφασισμένα να κάνουν ένα τελικό βήμα προς την κατάργηση της θανατικής ποινής σε όλες τις περιστάσεις,

Συμφώνησαν τα εξής:

Άρθρο 1

Κατάργηση της θανατικής ποινής

Η θανατική ποινή θα καταργηθεί. Κανείς δεν θα καταδικάζεται σε τέτοια ποινή ή θα εκτελείται.

Άρθρο 2

Απαγόρευση παραβάσεων*

Δεν επιτρέπεται καμία παράβαση** από τις διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου βάσει του άρθρου 15 της Συμβάσεως.

Άρθρο 3

Απαγόρευση επιφυλάξεων

Δεν επιτρέπεται καμμία επιφύλαξη ως προς τις διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου βάσει του άρθρου 57 της Συμβάσεως.

Άρθρο 4

Εδαφική εφαρμογή

1. Κάθε κράτος μπορεί, κατά την στιγμή της υπογραφής ή της καταθέσεως του εγγράφου κυρώσεως, αποδοχής ή εγκρίσεως, να προσδιορίσει το έδαφος ή τα εδάφη επί των οποίων θα έχει εφαρμογή το παρόν Πρωτόκολλο.

2. Κάθε Κράτος μπορεί σε κάθε μεταγενέστερο χρόνο, με δήλωση απευθυνόμενη στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, να επεκτείνει την εφαρμογή του παρόντος Πρωτοκόλλου σε οποιοδήποτε άλλο έδαφος που

* [ακριβέστερα: παρεκκλίσεων]

** [ακριβέστερα: παρέκκλιση]

θα προσδιορίζεται στην δήλωση. Το Πρωτόκολλο θα έχει εφαρμογή ως προς το έδαφος αυτό από την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί την λήξη τριμήνου προθεσμίας που έπεται της ημερομηνίας κατά την οποία ο Γενικός Γραμματεύς θα έχει λάβει την δήλωση.

3. Κάθε δήλωση κοινοποιούμενη βάσει των προηγούμενων δύο παραγράφων σε σχέση με κάποιο έδαφος προσδιοριζόμενο στην δήλωση, μπορεί να αποσυρθεί ή τροποποιηθεί με ειδοποίηση απευθυνόμενη στον Γενικό Γραμματέα. Η απόσυρση ή τροποποίηση θα τίθεται σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί την λήξη τριμήνου προθεσμίας που έπεται της ημερομηνίας κατά την οποία ο Γενικός Γραμματεύς θα έχει λάβει την δήλωση.

Άρθρο 5

Σχέση με την Σύμβαση

Μεταξύ των Κρατών Μελών, οι διατάξεις των Άρθρων 1 έως 4 του παρόντος Πρωτοκόλλου, θα θεωρούνται ως πρόσθετα άρθρα της Συμβάσεως και οι διατάξεις της Συμβάσεως θα έχουν αντιστοίχως εφαρμογή.

Άρθρο 6

Υπογραφή και επικύρωση

Το παρόν Πρωτόκολλο θα είναι ανοικτό προς υπογραφή των Κρατών Μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχουν υπογράψει την Σύμβαση. Υπόκειται σε κύρωση, αποδοχή ή έγκριση. Ένα Κράτος Μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης δεν μπορεί να κυρώσει, αποδεχθεί ή εγκρίνει το Πρωτόκολλο εάν δεν έχει προηγουμένως ή ταυτοχρόνως κυρώσει την Σύμβαση. Τα έγγραφα κυρώσεως* θα κατατεθούν στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

* [ακριβέστερα: έγγραφα επικύρωσης]

Άρθρο 7

Θέση σε ισχύ

1. Το παρόν Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί την λήξη τριμήνου προθεσμίας που έπεται της ημερομηνίας κατά την οποία δέκα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης θα έχουν εκφράσει την συναίνεσή τους να δεσμευτούν από το Πρωτόκολλο σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 6.

2. Ως προς κάθε Κράτος Μέλος που θα εκφράσει μεταγενέστερα την συναίνεσή του να δεσμευτεί από το Πρωτόκολλο, αυτό θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μηνός που ακολουθεί την λήξη τριμήνου προθεσμίας που έπεται της ημερομηνίας καταθέσεως του εγγράφου κυρώσεως*, αποδοχής ή εγκρίσεως.

Άρθρο 8

Καθήκοντα του θεματοφύλακα

Ο Γενικός Γραμματεύς του Συμβουλίου της Ευρώπης θα ειδοποιήσει όλα τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης για:

- α. κάθε υπογραφή,
- β. την κατάθεση ενός εγγράφου κύρωσης*, αποδοχής ή έγκρισης,
- γ. κάθε ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του παρόντος Πρωτοκόλλου σύμφωνα με τα Άρθρα 4 και 7,
- δ. κάθε άλλη πράξη, ειδοποίηση ή κοινοποίηση σχετική με το παρόν Πρωτόκολλο.

* [ακριβέστερα: έγγραφο επικύρωσης]

Σε πίστωση των ανωτέρω, οι υπογράφοντες, όντες δεόντως εξουσιοδοτημένοι προς τούτο, υπέγραψαν το παρόν Πρωτόκολλο.

Εγένετο εις Βίλνιους, σήμερα 3 Μαΐου 2002, στην Αγγλική και Γαλλική, αμφοτέρων των κειμένων όντων εξ ίσου αυθεντικών, σε ένα μόνον αντίτυπο, το οποίο θα κατατεθεί στα αρχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματεύς του Συμβουλίου της Ευρώπης θα διαβιβάσει επικυρωμένα αντίγραφα προς κάθε Κράτος Μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης.

ΔΕΚΑΤΟ ΕΚΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

Στρασβούργο, 2 Οκτωβρίου 2013

Τα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και τα άλλα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (εφεξής αναφερόμενη ως «η Σύμβαση»), τα οποία υπογράφουν το παρόν,

Έχοντας υπόψη τις διατάξεις της Σύμβασης και, ιδίως, το άρθρο 19 με το οποίο συστήνεται το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής αναφερόμενο ως «το Δικαστήριο»),

Θεωρώντας ότι η επέκταση της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου να εκδίδει γνωμοδοτήσεις θα ενισχύσει περαιτέρω την αλληλεπίδραση μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών αρχών και, με τον τρόπο αυτό, θα ενδυναμώσει την εφαρμογή της Σύμβασης, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας,

Λαμβάνοντας υπόψη τη 285 (2013) Γνωμοδότηση που υιοθετήθηκε από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 28 Ιουνίου 2013,

Συμφώνησαν τα ακόλουθα:

Άρθρο 1

1. Τα ανώτατα δικαστήρια ενός Υψηλού Συμβαλλόμενου Κράτους Μέρους, όπως καθορίζονται σύμφωνα με το Άρθρο 10, μπορούν να ζητήσουν από το Δικαστήριο να εκδώσει γνωμοδοτήσεις επί ζητημάτων αρχής που σχετίζονται με την ερμηνεία ή την εφαρμογή των δικαιωμάτων και ελευθεριών που ορίζονται στη Σύμβαση ή στα Πρωτόκολλα αυτής.
2. Το αιτούν δικαστήριο μπορεί να ζητήσει γνωμοδότηση μόνο στο πλαίσιο υπόθεσης που εκκρεμεί ενώπιόν του.
3. Το αιτούν δικαστήριο αιτιολογεί το αίτημα του και παρέχει το σχετικό νομικό και πραγματικό πλαίσιο της εκκρεμούς υπόθεσης

Άρθρο 2

1. Ένα Συμβούλιο πέντε δικαστών του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης αποφασίζει αν θα δεχθεί το αίτημα για γνωμοδότηση, λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 1. Το Συμβούλιο αιτιολογεί τυχόν άρνηση να αποδεχθεί το αίτημα.
2. Αν το Συμβούλιο αποδεχθεί το αίτημα, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης εκδίδει τη γνωμοδότηση.
3. Το Συμβούλιο και το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, όπως αναφέρονται στις προηγούμενες παραγράφους, συμπεριλαμβάνουν αυτοδικαίως (ex officio) τον δικαστή που έχει εκλεγεί για το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος στο οποίο ανήκει το αιτούν δικαστήριο. Αν δεν υπάρχει τέτοιος δικαστής ή αυτός αδυνατεί να μετέσχει στη σύνθεση, μετέχει ως δικαστής πρόσωπο που επιλέγει ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου από κατάλογο ο οποίος υποβάλλεται εκ των προτέρων από το εν λόγω Μέρος.

Άρθρο 3

Ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης και το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος στο οποίο ανήκει το αιτούν δικαστήριο έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν εγγράφως παρατηρήσεις και να λάβουν μέρος στις ακροαματικές διαδικασίες. Ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου μπορεί επίσης, στο πλαίσιο της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, να καλέσει οποιοδήποτε άλλο Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος ή κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο να υποβάλουν εγγράφως παρατηρήσεις ή να λάβουν μέρος στις ακροαματικές διαδικασίες.

Άρθρο 4

1. Οι γνωμοδοτήσεις είναι αιτιολογημένες.
2. Αν η γνωμοδότηση δεν εκφράζει, εν όλω ή εν μέρει, την ομόφωνη γνώμη των δικαστών, κάθε δικαστής έχει δικαίωμα να επισυνάψει έκθεση της προσωπικής του γνώμης.
3. Οι γνωμοδοτήσεις κοινοποιούνται στο αιτούν δικαστήριο και το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος στο οποίο ανήκει το εν λόγω δικαστήριο.
4. Οι γνωμοδοτήσεις δημοσιεύονται.

Άρθρο 5

Οι γνωμοδοτήσεις δεν είναι δεσμευτικές.

Άρθρο 6

Μεταξύ των Υψηλών Συμβαλλομένων Μερών, οι διατάξεις των άρθρων 1 έως 5 του παρόντος Πρωτοκόλλου θεωρούνται ως πρόσθετα άρθρα στη Σύμβαση και όλες οι διατάξεις της Σύμβασης εφαρμόζονται αναλόγως.

Άρθρο 7

1. Το παρόν Πρωτόκολλο είναι ανοικτό για υπογραφή από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη στη Σύμβαση, τα οποία μπορούν να εκφράσουν την συγκατάθεση τους να δεσμεύονται από αυτό με:

α. υπογραφή χωρίς επιφύλαξη επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης ή

β. υπογραφή με την επιφύλαξη επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης, η οποία ακολουθείται από επικύρωση, αποδοχή ή έγκριση.

2. Τα όργανα επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης κατατίθενται στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 8

1. Το παρόν Πρωτόκολλο τίθεται σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την παρέλευση μίας περιόδου τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία δέκα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη στη Σύμβαση θα έχουν εκφράσει την συγκατάθεση τους να δεσμεύονται από το Πρωτόκολλο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7.

2. Ως προς οποιοδήποτε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος στη Σύμβαση, το οποίο εκφράζει μεταγενέστερα τη συγκατάθεσή του να δεσμεύεται από αυτό, το Πρωτόκολλο τίθεται σε ισχύ την πρώτη ημέρα του μήνα που ακολουθεί την παρέλευση μίας περιόδου τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία θα έχει εκφράσει τη βούληση του να δεσμεύεται από το Πρωτόκολλο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7.

Άρθρο 9

Καμία επιφύλαξη δεν μπορεί να διατυπωθεί υπό το άρθρο 57 της Σύμβασης σχετικά με τις διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου.

Άρθρο 10

Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος στη Σύμβαση υποδεικνύει, κατά το χρόνο της υπογραφής ή κατά την κατάθεση του οργάνου επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης, μέσω δήλωσης που απευθύνεται στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα δικαστήρια που ορίζει για τους σκοπούς του άρθρου 1, παράγραφος 1, του παρόντος Πρωτοκόλλου. Η δήλωση αυτή μπορεί να τροποποιηθεί οποτεδήποτε στο μέλλον με τον ίδιο τρόπο.

Άρθρο 11

Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης γνωστοποιεί στα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και στα άλλα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης:

- α. κάθε υπογραφή
- β. την κατάθεση οιασδήποτε οργάνου επικύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης
- γ. την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του παρόντος Πρωτοκόλλου σύμφωνα με το άρθρο 8
- δ. οιαδήποτε δήλωση που γίνεται σύμφωνα με το άρθρο 10 και
- ε. οιαδήποτε άλλη πράξη, γνωστοποίηση ή ανακοίνωση που σχετίζεται με το παρόν Πρωτόκολλο.

Σε πίστωση των ανωτέρω, οι υπογράφωντες, δεόντως εξουσιοδοτημένοι προς τούτο, υπέγραψαν το παρόν Πρωτόκολλο.

Έγινε στο Στρασβούργο, στις 2 Οκτωβρίου 2013, στην Αγγλική και τη Γαλλική γλώσσα, με τα δύο κείμενα να είναι εξίσου αυθεντικά, σε ένα μόνο αντίτυπο, το οποίο θα κατατεθεί στα Αρχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης διαβιβάζει επικυρωμένα αντίγραφα σε κάθε Κράτος μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης και στα άλλα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη στη Σύμβαση.

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

European Court on Human Rights
Council of Europe
F-67075 Strasbourg cedex
www.echr.coe.int